… ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 712 — ՇԱԲԱԹ — 28 ՄԱՅԻՍ 1866

ՊԱՅՄԱՆՔ

Կ. Պոլսոյ հր. Տարեկան 180 ղղ. Արծաթ
,, ,, Վեցամսեայ 100 ,, ,,
,, ,, Եռամսեայ 60 ,, ,,
Գաւառաց հմր. Տարեկան 200 ,, ,,
,, ,, Վեցամսեայ 110 ,, ,,
Մէկ թիւր Մեծ թերթ 3 ,, ,,
,, Փոքր ,, 1 ,, ,,
Ծանուցման տողը 2 ղուրուշ է:

ՄԱՍԻՍ

ԼՐԱԳԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Բաժանորդագրութիւնը կանխիկ է, եւ ամեն ամսոյ 1ին կամ 15ին կ'սկսի:
Դուրս գացած լրագրաց համբու ծախքը խմբագրութեան վրայ է:
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ եւ իցէ գրութիւն՝ Խմբագիր=Տնօրէնին պիտի ուղղուի. եւ համբու ծախքը այլ դրկողին վրայ է:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 28 ՄԱՅԻՍ 1866

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Արդեօք մարդկութիւնը պատերազմէ ազատ չըլլալու դատապարտուած է. արդեօք քաղաքակրթութիւն ըսածը անուն բա՞ն մ'է, որ մարդոց իրար սպաննելու կատաղութիւնը չկրնայ արգիլել, կամ արդեօք գիտութիւնն՝ ինչպէս ամեն բաներու առաջ կը տանի, պատերազմի արուեստն ալ առաջ տանելո՞վ համար կը կատարելագործէ որպէս զի մարդիկ աւելի դիւրաւ և աւելի առաւել կերպով զիրար ջարդեն. Եւրոպական տէրութիւններն 1815ին ահագին պատերազմներէ ելնելով, և իրենց փառասիրութիւնն յագեցնելու համար առջեւին ընդարձակ թագաւորութիւններ ունենալով, բառ համեմատ բաժին բրին և ժողովրդոց ու ազգայնութեանց իրաւունքներն ալ ոտնակոխ ըրին. Վիեննայի դաշնագրութեան յառաջ բերած Նաբոլէոնի անկումն էր, և անոր դաշնի պայմաններէն մէկն էր որ «Պուրպոնեան ընտանիքը մշտնջենաւոր կերպով Գաղղիոյ աթոռէն զրկուի»: Անգղիա՝ որ ամենէն աւելի յամառութեամբ պատերազմին առաջ տարած էր, ուխտելով որ մինչև Նաբոլէոն գահընկեց չըլլայ՝ զէնքը վար չդնէ, իր թափած արեան ոսկւոյ հեղեղներուն փոխարինութիւն առաւ. Միջերկրական ծովուն մէջ իրեն համար յարմար գիրք մը կ'առնէր: Յոնիական կղզեաց վրայ ալ պաշտպանութեան իրաւունք ձեռք ձգեց և Հոլանդայի թագաւորութիւնն առաւ, զոր հիմա 'ի բաց թողած է. Իտալիա՝ գրեթէ Աւստրիոյ մէկ գաւառն եղաւ. ոչ միայն բոլոր Լոմպարտիա և Վենետիկ իրեն տրուեցան, այլ և Թոսքանայի, Մոդենայի և Պարմայի դքսութիւններն ալ Աւստրիոյ կայսերական ընտանեաց ճիւղերուն յանձնուեցան, որք անուամբ միայն անկախ՝ բայց իրօք Աւստրիոյ տեղակալներն էին. Պրուսիա աւելի մեծ շահեր ըրաւ. Սաքսոնիոյ մեծ մասը՝ Վեսթֆալիա՝ Ռենանիա և ստորին Հռենի գաւառներն իր Վարշաւայի յաջորդութեան մասնակցելուն փոխարէն եղան. Հիւսիսային Եւրոպայի մէջ Ռուսիա Ֆինլանտիան առաւ Շուէտէն, սա ալ Տանիմարքայէն Նորվեգիան առնելով փոխարինութիւն առաւ. Իսկ Տանիմարքա բոլորովին առանց փոխարինութեան մնաց, վասն զի Գաղղիոյ կողմը բռնած էր. Լեհաստան նորէն բաժնուեցաւ Աւստրիոյ Ռուսիոյ և Պրուսիոյ մէջ, Կրակով քաղաքը մասնաւոր հասարակապետութիւն մ'ըլլալով՝ երեք տէրութեանց պաշտպանութեան ներքև դրուեցաւ, և մնացած մեծ մասը Ռուսիա առնելով՝ առանձին օրինօք զատ թագաւորութիւն մը կազմելու իրաւունք առաւ. Գերմանիոյ մանր տէրութիւններէն շատերը վերցուեցան և Հոլանտ՝ Գերմանիոյ մէջ ընկած երկիրներն թողլով Պելճիքայի հետ միացեալ թագաւորութիւն մ'եղաւ, որպէս զի Գաղղիոյ դէմ բաւական զօրաւոր պատուար մ'ըլլայ. Նոյն այս ամեն փոփոխութեանց գլուխն և պատճառն եղաւ Հռչակաւոր Սուրբ Դաշնակցութիւնը, որով Աւստրիա Ռուսիա և Պրուսիա քաղաքական փոփոխութեանց ու խառնակութեանց մէջ քրիստոնէական բարեկամութեան համաձայն շարժիլ, որոց ամենէն մեծը հաստատեցին թագաւորաց բացարձակ իշխանութիւնը ժողովրդոց վրայ:

Ասոնք էին Վիեննայի դաշնադրութեան գլխաւոր կէտերը, բայց ինչպէ՞ս կատարուեցան. Գաղղիայէն սկսելով՝ երեք անգամ իր կառավարութեան փոփոխութիւն կրեց. 1830ին Պուրպոններու անդրանիկ ճիւղն արքունի աթոռէն մերժուեցաւ և աքսորի մէջ գրեթէ բոլորովին մարեցաւ գնաց. Անոր տեղ երկրորդական ճիւղն անցնելով, այս ալ 1848ի յեղափոխութեամբ կործանեցաւ, և Լ. Նաբոլէոնի եղբօրորդին նախ հասարակապետութեան նախագահ և յետոյ 1852ին Գաղղիոյ կայսր անուանեցաւ, և այն տէրութիւններն որք 1815ին Պուրպոնեան ընտանիքը յաւիտեան իշխանութենէ զրկած կը կարծէին, փութացին Նաբոլէոն Գ.ի դաշնակցութիւնն ընդունելու. Իտալիա՝ Գաղղիոյ օգնութեամբ Աւստրիոյ և Աւստրիացի իշխանաց լուծէն ազատեցաւ և Ալպեանց լեռներէն մինչև Ադրիական ծովուն եզերքը միացեալ թագաւորութիւն մը կազմեց, որոյ հետ Կարիպալտիի քաջութիւնը շուտով միացուց նաև երկուց Սիկիլեանց թագաւորութիւնը.

Նոյն իսկ դաշնադիր տէրութիւններն նախ իրենք սկսան իրենց հաստատած պայմաններն աւրել. Աւստրիա Կրակովի հասարակապետութիւնն իր երկրին հետ միացուց՝ առանց Գաղղիոյ և Անգղիոյ բողոքներուն ուշ դնելու. Ռուսիա Լեհաստանի մէջ նոր աշխարհակալութիւններ ընելով Վիեննայի դաշնագրութեան իրեն համար նշանակած սահմաններն ընդարձակեց, և Լեհաստանը 1836ին վերջին զօրութեամբ նուաճելէ ետև՝ անոր ինքնորոշութիւնը բոլորովին վերցուց և գրեթէ կայսրութեան ուրիշ գաւառներուն կարգն անցուց. 1863ին ալ Ռուսիա դարձեալ 1815 դաշնագրութիւնները Լեհաստանի մէջ առ ոտն կոխեց, ինչպէս Նաբոլէոն կայսրն ալ այն առեն Օրէնսդրական ժողովը բանալու առթիւ ըսաւ.

Պրուսիա, Աւստրիոյ օժանդակութեամբ գերմանական դաշնակցութեան բան նպաստին ապաւինելով, Գերմանիոյ երկրորդական տէրութեանց անկախութիւնը կոխած ելաւ, և յեղափոխութիւնները զսպելու պատճառանօք՝ անոնց ներքին գործոց միջամտելու իրաւունք առաւ. Պելճիքա 1830ին բաժնուեցաւ Հոլանտայէն, որոյ թագաւորն 'ի զուր Վիեննայի դաշնագրութիւններուն օգնութեան կը կոչէր. Վերջապէս յիշեալ դաշնագրութեանց գրեթէ և ոչ մէկ կէտը կատարեալ գործադրութիւն տեսաւ. և պատերազմներն ու յեղափոխութիւնները, թէ և ոչ 1789էն մինչև 1815 եղած մեծ բորբոքման հաւասար, գրեթէ անդադար եղան աշխարհիս վրայէն. Ռուսաց Տաճկաց և Պարսից պատերազմները, Յունաստանի ազատութիւնը և Օսմանեան նաւատորմին Նավարինի մէջ հրկիզութիւնը, Գաղղիոյ Պելճիքայի Սպանիոյ և Նաբոլի յեղափոխութիւնները, Մեհմէտ-Ալիի ապստամբութիւնն ու Եւրոպայի միջամտութիւնը, Լեհաստանի արեւմտեան տէրութեանց ուշադրութիւնը բաւական զբաղեցին 1815էն մինչև 1848, երբ ազգայնութեանց և ազատութեան գաղափարներն Եւրոպայի մէկ ծայրէն միւսը ընդհանուր յեղափոխութիւն մը բորբոքեցին, որ հազիւ կրցաւ զսպուիլ. Անկէ 'ի վեր Եւրոպայի ամենէն նշանաւոր դէպքերն եղան արեւելեան և իտալական պատերազմները, որք պատմութեան մէջ կարեւոր տեղ մը պիտի բռնեն. Վերջին պատերազմն եղաւ՝ Պրուսիոյ և Աւստրիոյ յարձակումը Տանիմարքայի վրայ, որով Եւրոպայի դքսութիւնները ձեռք բերին, որք հիմա նոր պատերազմի մ'առիթ եղած են.

Ի՞նչ եղաւ այսչափ պատերազմաց հետեւանքը, եթէ ոչ անհամար մարդոց և ահագին հարստութեանց փճացում, որոց փոխարէն գիրուած ազգային պարտքեր, որոնց չկրնար յուսալ թէ ապագայ սերունդները կարենան երբէք վճարել. Թէ և հին բարբարոսութիւններն անցան, բայց ճակատագրին այնպէս կը պահանջէ որ արդի տէրութիւնները նոյն իսկ իրենց խաղաղութեան մէջ յառաջ ցնելու զինուորեալ կանգնին, և իրենց աշխարհակալ զօրութիւններն աճեցնեն. Եթէ ամենէն աւելի խաղաղասէր փափաքող մ'առեր տարի մը կայ, 1866ի սկիզբն էր, երբ միայն Ամերիկա՝ մեծ պատերազմէ մը ելնելով նոր ազատած՝ Մեքսիկոյի և հարաւային ծովապաշտ նաւերու խնդրոյ վրայ Գաղղիոյ և Անգլիոյ հետ կը վիճէր. Սակայն եթէ այս կողմէն պատերազմի երկիւղներ կ'զգացուէին, մէկը չէր յուսար թէ հրդեհը խաղաղ Գերմանիոյ ծոցէն պիտի բռնկի, և Իտալիա ալ վրայ պիտի համնի անոր ճարակ տալու.

Անցեալ աշուն Պ. Տը Պիզմարք Գաղղիա փոքրիկ ուղեւորութիւն մ'ընելով՝ Պիարից գնաց Ովկիանոսին զով օդերը շնչելու և դիւանագիտական հոգերէն խոնջացեալ անդամները կազդուրելու. Այն առթիւ Պ. Տը Պիզմարք Նաբոլէոն Գ.ի հետ կարճ տեսակցութիւն մ'ըրաւ, որուն վրայ թէպէտ լրագիրները բազմաթիւ մեկնութիւններ հրատարակեցին, բայց անոնց և ոչ մէկն ալ ճշմարտութեան կը մօտենար, և այն տեսակցութեան մէջ ի՛նչ խօսուեցաւ մարդ չգիտեր. Նաբոլէոն Գ.ի խորհուրդները մարդ չկրնար հասկնալ, և Պ. Տը Պիզմարք, որուն համար կայսրն ըսած է թէ քաղաքականութեան մէջ իրեն երկրորդը կրնայ ըլլալ, ոչինչ նուազ խորհրդապահ է. Սակայն մինչև հիմա անոնք այն տեսակցութեան բնաւ կարեւորութիւն չեն տար, անանք ալ ամենայն ինչ անոր կընծայեն առանց ստուգութիւնը գիտնալու.

Սակայն այս տեսակցութեան մէջ ինչ ալ որ խօսուած ըլլայ, այս ստոյգ է որ Պ. Տը Պիզմարք Պէրլին դառնալէն ետև փետրվարի մէջ Աւստրիոյ հետ ծանուցագիրներ փոխանակել սկսաւ, և այն օրէն 'ի վեր Եւրոպայի դքսութեանց խնդիրն երթալով աւելի պատերազմական կերպարանք մ'առաւ. Միւս կողմանէ Իտալիա ալ Աւստրիոյ կրած դժուարութիւններէն օգուտ քաղել ուզելով Պրուսիոյ հետ միացաւ, և քաղաքական վիճակն այն կէտին եկաւ հասաւ որ այժմէն ծանօթ է մեր ընթերցողաց.

Իրք ալ՝ այս վիճակն անհրաժեշտ պիտի ըլլար օր մը. Պրուսիա իր արդեան գիրքին մէջ սեղմուած ըլլալով՝ Գերմանիոյ մէջ ընդարձակուելու ստիպուած է. Իտալիոյ եւթին ալ միշտ վտանգի մէջ է՝ քանի որ Վենետիկ և անոր շրջակայ ահաւոր ամրութիւններն Աւստրիոյ ձեռքն են. Իտալիոյ միութեան պէտք եղած քաղաքն Հռոմ չէ, ուր անոր քաղաքական զօրութիւնն որչափ ալ որ դիմանայ, փառք չտալով, այլ Վենետիկ՝ ուր Աւստրիական զինուորական զօրութիւնը կարծես աւելի մը կապած Լոմպարտիա արշաւելու և դարձեալ զԻտալիա կործանելու. Ասոր քանի որ Վենետիկ չէ առնուած, Իտալիա հարկաւոր է միշտ զինուորական մեծ զօրութիւն մը ոտքի վրայ պահելու, որ իր ելմուտքը կերէ և ապագան վտանգի մէջ կը դնէ, ուստի կը յարատեւ պարտքերու տակ լաւագոյն համարելով պատերազմը նախամեծար համարիլ, և իր վիճակն ապահովելու փորձ փորձել. Ասոնք են պատճառները, որ եթէ Աւստրիա Վենետիկէն չհրաժարի, կ'երեւի թէ Փարիզ գումարուելիք դեսպանաժողովը կարենայ պատերազմին առաջքն առնուլ.

Բայց Գաղղիա ալ Պրուսիոյ և Իտալիոյ հետ համախո՞հ է. — շատերուն ասիկա հաստատեալ և կը հաստատեն. Գաղղիոյ պաշտօնական Մօնիթէօր լրագրին այս զրոյցներն հերքելու համար կը ծանուցանէ թէ երբէք Գաղղիոյ Իտալիոյ և Պրուսիոյ մէջ գաղտնի դաշնագրութիւն մը չկայ և թէ Գաղղիա բնաւ օտար տէրութեանց հետ պայմանադրութիւն մ'ըրած չէ. Սակայն Մօնիթէօրին յայտարարութիւնն անանք բաւական չեն համարիր, և կը պահանջեն որ Գաղղիա աւելի որոշ կերպով դատապարտէ պատերազմը. Վերջապէս խաղաղութեան կամ պատերազմի կամ հաշտութեան խառնակութիւնը Նաբոլէոնի կայսեր կ'ընծայուի. անանք թէ կայսրն ի՛նչ քաղաքականութիւն պիտի բռնէ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ահաւասիկ երեքշաբթի օր Մեծ եպարքոսի փոփոխութեան առթիւ Բ. Դուռը հանդիսաւոր կերպով կարդացուած կայսերական Խաթթին օրինակը.

«Իմ մեծաշուք վեզիրս Մեհմէտ Րիւշտի փաշա.

«Ֆուատ փաշան իր պաշտօններէն հրաժարելով, և ձեր անձնուիրութիւնն ու իմաստութիւնն ինծի փառաւորութիւն տալով թէ դուք պիտի կրնաք մեծ եպարքոսութեան բարձր պաշտօնն աղէկ կատարել, սոյնիցի դայն ձեզ յանձնել.

«Ինչ փաշային ալ փրկառութեանն ու հիւանդութեանը համար, ըստ պարագայութեան պաշտօնն անոր ալ Թնդանօթապետի վերատեսչութիւնն ալ իր վրայ պահելով.

«Հարկ չեմ համարիր նորէն իմ եւրոպական փափաքս յայտնել, կայսրութեանս ամեն կողմ գործոց բարւոք անօրէնութեան մասին, որոյ համար իմ ունեցած գիտաւորութիւններս արդէն գիտէք. ուստի կը յուսամ որ միւս պաշտօնէից հետ համաձայնութեամբ ձեր ամեն ճիգը կը թափէք փափաքներս արդիւնքը ձեռք բերելու համար.

«Նախախնամութիւնն ամենուս ալ իր աստուածային օգնութիւնը շնորհէ.»

Եւրոպայի ներկայ անստոյգ վիճակին մէջ անհանդստութեան մեծ պատճառ մ'ալ Մոլտօ-Վալաքիոյ խնդիրն եղաւ. Ճշդիւ չգիտցուիր սակայն թէ Եւրոպական տէրութիւններն ի՛նչ ընթացք պիտի բռնեն Հոհենձոլէրնի իշխանին դահակալութեան նկատմամբ, սակայն որոշեալ այլ և այլ ժողովրդոց կառավարութիւնն իրենց կամաց ձգելու սկզբունքն այսօրուան օրս եւրոպական տէրութեանց շատերէն ընդունելութիւն գտած է, ուստի կը կարծուի որ Ռումէնաց ըրած ընտրութիւնը ընդունելութեամբ ճանաչուելիր.

Այս խնդրոյն լուծման համար Փարիզ գումարուած դեսպանաժողովը մայիս 25ին նորէն նիստ ըրաւ, ուր Օսմանեան դեսպան Աւնէ. Սաֆվէթ փաշան երկայն բողոք մը կարդացեր է Հոհենձոլէրնի իշխանին դահակալութեան դէմ. Դեսպանաժողովն այս բողոքն արձանագրեց. Փարիզի Բրէս լրագիրը կը հաստատէ թէ Դանուբեան իշխանութիւնները զատելու առաջարկութիւնը մերժուեր է. Հետեւաբար Բ. Դրան դեսպանաժողովին որոշումն խնդրած պէտ Մոլտօ-Վալաքիան գրաւելու համար եւրոպական տէրութեանց ուղղած ծանուցագիրն ետ առեր է.

Եւրոպական քանի մը կարեւոր լրագրաց խօսքին նայելով՝ կատարուած ընտրութեան ընդունելութիւնը հաւանական կը թուի. Բայց իր լրագիրը Դանուբեան իշխանութեանց զինուորական գրաւումը կը մերժէ. Անգլիական լրագիրներն ալ Տէյլի Նիւզ կ'ըսէ թէ ժամանակ է որ դեսպանաժողովը այս խնդրոյն վերջ մը տալով իր կամքին համեմատ ժողովրդոց կառավարութիւններ տայ. Տէյլի-Նիւզ կը յորդէ նաև թէ Անգլիոյ առաջնական կառավարութիւնը չկրնար հաճիլ որ Մոլտօ-Վալաքիա Աւստրիոյ տրուի, իբրև փոխարինութիւն Վենետիկոյ. Թէպէտ ալ այս կործիքը կը յայտնէ և կ'ըսէ թէ Մոլտօ-Վալաքեցիք ալ Վենետիկցիներէն ոչինչ նուազ իրաւունք ունին ազգայնութեան և ազատութեան, վասն զի, կը յորդէ, արդարութիւն չէ որ ազգ մը միշտ դեսպանաժողովներով և դաշնագրութիւններով կառավարուի, այլ ինքն իրեն ձգելու է որպէս զի փորձառութեամբ սորվի ինքզինք կառավարել.

Կարոլոս իշխանը պաշտօնական կերպով իր դահակալութիւնն եւրոպական տէրութեանց ծանուցած, որք սակայն դեռ չճանչցան. Պրուսիոյ կառավարութիւնը մեծ տէրութեանց շրջաբերական ծանուցագիր մը ղրկելով կը հաստատէ թէ Կարոլոս իշխանին Մոլտօ-Վալաքիա երթալուն մէջ մասնակցութիւն չունի.

Պուքրէշի ազգային ժողովներն 100,000 ֆիօրին ռոճիկ սահմանեցին նորընտիր իշխանին, որ 40,000ը ազգային գանձէն թողուց. Իշխանը լեհական ներդութիւն շնորհեց բոլոր քաղաքական յանցաւորաց, որոց մէջ է նաև Եաշի արքեպիսկոպոսը.

Իսկ Բ. Դուռն իր մի և նոյն ընթացքը կը շարունակէ, և զինուորական պատրաստութիւններն յառաջ կը տանի. Այսէն Ռուսճուգի մէջ կանոնաւոր և պահեստի բազմաթիւ զօրք գումարուած է. Եգիպտոսի փոխարքան ալ 16 000 զօրք հասցած, որոց բոլոր ծախքը նորին բարձրութեան վրայ պիտի ըլլայ. Այս զօրաբանակներուն հրամանատարը Մէհմէտ-Ալի Վալէտ. Իսմէր փաշան պիտի ըլլայ, որ այսօր կամ վաղը Ռուսճուգ պիտի մեկնի, և Բ. Դրան Փարիզի դեսպանաժողովին կողմանէ սպասած պատասխանն առնելով՝ պէտք եղած հրամանները պիտի զրկէ. Կ'ըսուի թէ Կովկասեան գաղթականներէն կամաւոր զօրաց գունդ մը պիտի կազմուի.

Ֆրանքֆորթի Եօրօբ լրագրին հետևեալ տեղեկութիւնները կու տայ.

1. Հոհենձոլէրնի իշխանը Փարիզի դեսպանաժողովին որոշմանց հակառակ Ռումանիոյ իշխանութիւնը չէր ընդունիր եթէ եւրոպական մէկ կամ երկու մեծ տէրութիւններէ գաղտնի խորհուրդ և քաջալերութիւն առած չըլլար.

2. Գաղղիա Հոհենձոլէրնի իշխանին խորհուրդ տուողներուն կարգին մէջ չէ.

3. Ռուսիոյ թագաւորն ալ իր կողմէն կը հաստատէ թէ Հոհենձոլէրնի իշխանին խորհրդոց մասնակից եղած չէ.

4. Հոհենձոլէրնի իշխանին դահակալութիւնը ճարտար կերպով Ռուսիոյ և Պրուսիոյ կառավարութիւնները կարգի դրած են.

5. Նաբոլէոն կայսրը պիտի առաջարկէ որ կատարուած եղելութիւնն ընդունուի.

Հոհենձոլէրնի իշխանին Մոլտօ-Վալաքիա ուղեւորելուն պատմութիւնը խիստ հետաքրքրական է. Իշխանն առանց պաշտօնական կերպով զէնքը հրաժարելու գաղտնի պատրաստութեան ապաւելու, Տիւսելտօրֆէն յանկարծ ծանօթս ճամբայ կ'ելնէ, Ռումէն հրամանատարի մը և իր մանկավարժ քարտուղարին հետ, որոց աստուածին ըլ-

ըուլ կը կեցծէ · Այս կերպով Դանուբի վրայ ճանապարհորդող ուսումնական շոգենաւ մը կը նստի ու ըստ որ կը ճանչնէ զինքը, և Մոլտօ-Վալաքիոյ առաջին քաղաքը Թուլչօ-Սէմլինին հանելով, հոն ինքզինքը կը յայտնէ · Եթէ ճամբան ճանչնելու ըլլար, կարելի է որ հիմա Պուքրէշի իշխանական աթոռը չէր կոխեր բաւնի:

Յայտնի է որ Փարիզի դաշնագրութեան պատմութեանը համեմատ Մոլտօ-Վալաքիոյ իշխանը պէտք է որ Մոլտօ-Վալաքիոյի ծնած ըլլայ · Այս պատմագրութիւնը լքելու համեմատ ւանդ անկից փախուստ մը գտնելու համար, Մոլտօ-Վալաքիոյ հեռաւոր միջոցը գործածեցին · Պուքրէշի առաջին ժողովը Կարոլոս իշխանին հօրը Մոլտօ-Վալաքիոյ քաղաքացիութիւն շնորհեց, հետևաբար նորընտիր իշխանը Մոլտօ-Վալաքիոյի ծնած կըլլայ, և այսպէս դաշնագրութեան մէկ գլխաւոր պատմագրութիւնը կէս առ կէս կատարուած կըլլայ առ երևոյթս ·

Այսօրուան հրամանաւ՝ Փանձեայ Ժողովը Եգիպտոսութեան բարձրագոյն Լոնտոնին հետ միանալով, Իպրահիմ · Գորդոնը Մէհմէտ փաշան Նախագահ անուանեցաւ ·

ԱԶԳԱՅԻՆ

Եգիպտոսին երեսփոխանական Ընդհ · Ժողովին երեկ գումարուելով, 'ի ներկայութեան 56 անդամոց կաթողիկոսական Ընտրողական տեղեկագիրը կարդացուեցաւ, և ամեն մէկ մասին վրայ երեսփոխանաց կարծիքը կամ դիտողութիւնը հարցուելով, քանի մը կէտերու վրայ վիճուելէ և յանձնաժողովոյն բացատրութիւնները լսուելէ ետև, տեղեկագրին ամեն մէկ մասերը զատ զատ և վերջն ալ բոլորը մէկէն ընդունուեցան · Ժողովը շնորհակալութիւն յայտնեց յանձնաժողովին և ընտրութեան ծրագրին անյապաղ գործադրութեան համար խառն յանձնաժողով մը կազմուեցաւ Ս · Պատրիարքի նախագահութեամբ ·

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Ընդհանուր ժողովը կաթողիկոսական Ընտրողական տեղեկագիրը քննելով ատեն յայտնապէս վերահասու եղաւ թէ ամենայն Հայոց կաթողիկոսական Մայր Աթոռին հայրապետական իրաւասութիւնն ու վարչութիւնը ժամանակէ մ'ի վեր իր վաղեմի եւ փափաքելի վիճակը կորուսած է, եւ թէ առոր պատճառը Պոլոժենիա անունով կարգադրութիւնն է որ 1836ին Ռուսաստանի մէջ հաստատուեր է՝ առանց խորհրդակցութեան եւ հաւանութեան միւս երկիրներ բնակող Հայոց ազգին ·

Ընդհանուր ժողովն 'ի դիմաց համօրէն Հայ ժողովրդեան Թուրքիոյ կը փափաքի եւ կը խնդրէ որ ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութիւնը մեր եկեղեցւոյ նախնի կարգաց եւ աւանդութեանց համաձայն իր օրինաւոր դրութեան եւ բարեկարգութեան սահմանին մէջ վերահաստատուի, եւ վստահ է որ աշխարհիս ամեն կողմերը գտնուող ազգայինք ալ (որ իրենց հովանաւորող տէրութեանց շնորհիւ կրօնական ազատութիւն ու ներողամտութիւն կը վայելեն) իւր այս օրինաւոր բաղձանաց մասնակից եւ հաղորդ կը գտնուին, հետեւաբար անտարակոյս է որ Ռուսաց կայսերական կառավարութիւնն ալ, որ Ս · Էջմիածնայ երկրին տիրող վեհապետն է, իւր մարդասէր խնամքն ու պաշտպանութիւնը չի զլանար մեր ազգային եկեղեցւոյ ·

Ընդհանուր ժողովը միանգամայն յանձնաժողովոյն պատրաստած կաթողիկոսական ընտրութեան ծրագրին կատարեալ հաւանութիւն տալով՝ կորոշէ որ անոր գործադրութեանը անյապաղ ձեռք զարնուի, եւ առոր միջոցներուն վրայ խորհելու եւ հարկ եղածը խոհեմութեամբ պատրաստելու եւ ընդհանուր ժողովոյն ներկայացընելու գործը կը յանձնէ խառն Յանձնաժողովոյ մը՝ որ Ս · Պատրիարք Հօր նախագահութեամբ այս ամենակարեւոր գործին ըղձալի ·

Ի Պատրիարքարան Հայոց
Կոստանդնուպոլիս
27 մայիս 1866

Վերոյիշեալ խառն յանձնաժողովը կազմուած է Կաթողիկոսական յանձնաժողովոյ անդամներէն որոց վերայ աւելցած է Ընդհանուր ժողովոյ ատենապետ Վ · Ռուսինեան էֆ ·

Երէկուի Ժամատարգիւ Գալճեան վարժապետ Կարապետ Պէյի կատակին փոփոխութեան կամ նորին նշանակման լուած նոր տնօրէնութեան վրայ Մանուէլեան մեծապատիւ Յակոբիկ աղային անցեալ շաբթու մէջ ուղղած նամակը մեր նախընթաց շաբաթաթերթին մէջ հրատարակեցաւ, անոր վրայ մեր ընելիք խորհրդածութիւններն ուրիշ անգամի թողած էինք · Արդ՝ բաց որում խնդրին ազգիս ընդհանրութեան նկատմամբ յատուկ կարևորութիւն մ'ունի, մեր խորհրդածութիւնները կը փութանք այսօր ներկայացընել մեր ազգոյ ընթերցողաց և մանաւանդ ազգասէր և բարեպաշտ Եգիպտոսին, որ հայաստանեայց եկեղեցւոյ պայծառութեան և ազգիս բարոյական զարգացման Լուսաւորչական բարձանքով վառեալ՝ այս մեծ և պատմական շնորհն ըրած է Եգիպտ, և որուն անյայտ յարգելիս զալուն անհամբեր կը փափաքի իրաւամբ · Կը զրենք այս տողերը բարձանքը, և անկեղծ սրտով կը փափաքինք մեր ալ անոր ժամ առաջ արդիւնաւորելուն, ուստի և այս անկեղծ զգացմամբ իր բարեսէր ուշադրութեանը կը յանձնենք մեր ընելիք խորհրդածութիւնները, որոց շարժառիթը՝ կանխաւ կըսենք՝ ուրիշ բան չէ, բայց եթէ փնտռելով Եգիպտոսին խրատունքն ազգին իրաւանց հետ համաձայնեցընել, և բաց մեր կարծեաց իւր բարերար նպատակին արդիւնաւորութեան միջոցները ցուցընել ·

Մանուէլեան մեծապատիւ Յակոբիկ աղային նամակին շարժառիթ եղած էր մեր շաբաթ մ'առաջ վերոյիշեալ կտակին վրայօք տալ տեղեկութիւն տուած և հրատարակած տեղեկութիւնները, զորս նամակագիրը ցրելու նպատակ ունի, բայց նոյն իսկ իւր նամակին խօսքերով աւելի կը հաստատէ ·

Ինչ էին մեր տուած տեղեկութիւնները, եթէ ոչ, Ա · թէ փառափայլ կտակագրին ընդհանուր ազգին շնորհած և բոլորովին կեդրոնական վարչութեան յանձնած կալուածները Երուսաղէմայ վանաց միաբանութեան դարձնել կուզէ · և Բ · թէ նորին փառաւորութիւնն իր առաջին անդարձական կտակաւ Կ · Պոլսոյ մէջ շինել խոստացած դպրոցին շինութիւնը Եղովպոյ կալուածոյ հասոյթով ընել կը տրամադրէ, մինչ եւ նոյն կալուածներն իր շինելիք դպրոցին մատակարարութեանը համար ազգին շնորհած է ·

Մանուէլեան մեծապատիւ Յակոբիկ աղան այս տեղեկութիւնները ցրելու համար ըրած պատճառաբանութեանց Ա · հատուածին մէջ կըսէ,

«Կտակը նոյն է ինչ որ յառաջմանէ սահմանած և փակուած է Ս · Էջմիածնի Սինոդէն և Պոլսոյ ազգային ժողովէն, և փոփոխութիւն անգամ կրած չէ իր հիմնական սկզբանց մէջ՝ թող թէ նորոգուած · »

Իսկ Բ · հատուածին մէջ կըսէ ·

« Այս տնօրինմամբ՝ որով կտակատէր բարերարը կալուածները Ս · Երուսաղէմի յատուկ սեփականութիւն սահմանեց, և ժառանգաւորաց դպրոցին հաստատութիւնն ալ այն կալուածոց հասոյթովը ընել յանձնեց Միաբանութեանը, երբէք Եգիպտ զրկած չեղաւ, այլ աւելի ապահովութիւն մը շահեցաւ թէ՛ իրեն և թէ՛ բովանդակ ազգին համար · »

Այս հատուածները բառ նամակէն բառ առ բառ հոս օրինակելով կուզենք ցուցընել թէ արդեօք նամակագրին Ա · ով կտակը փոփոխութիւն անգամ կրած չէ ըսելէն ետև, Բ · ով կը խոստովանի, Ա · թէ նոր տնօրինմամբ կալուածները Սուրբ Երուսաղէմի յատուկ սեփականութիւն ընել ուզուած է, մինչդեռ առաջին անդարձական կտակաւ ընդհանուր ազգին սեփականութիւն եղած էն · Բ · թէ նոր տնօրինմամբ ժառանգաւորաց դպրոցին հաստատութիւնը նոյն կալուածոց հասոյթով ընել յանձնած է միաբանութեան, մինչդեռ առաջին անդարձական կտակաւ դպրոցը Վ · սեմ · Պէյին ծախիւք պիտի շինուէր ·

Մեք ալ առաջին անգամ այս խնդրոյս վրայ գրած ժամանակնիս միև նոյն փոփոխութիւններն յիշատակած էինք և ոչ ուրիշ բան ·

Արդ նամակագիրը կտակին այս կարևոր և հիմնական փոփոխութիւնն իբր թէ կերպիւ մ'արդարացընելու համար՝ « առաջին փոփոխութիւն » կանուանէ 1861ի պայմանագրութեամբ եղած տնօրինումը · բայց այն տնօրինումը ոչ թէ փոփոխութիւն, այլ սկզբնական տնօրինութեան վերահաստատումն էր · քանզի անդարձական կտակաւ կալուածոց վարչութիւնը դարձեալ ազգային Կեդրոնական Ժողովին յանձնուած էր՝ հոգաբարձութեամբ խնամատար Եանեի մը · իսկ 1861ին այն խնամատար Յանեանը գոյութիւն ունեցած չըլլալուն՝ կալուածոց հոգաբարձութիւնը ու խնամակալութիւնը բոլորովին ազգային կեդրոնական վարչութեան ձեռքը մնաց, և բաց որում այս գործը բաւական ատրիներ ծախուց կարօտ էր, կեդրոնական վարչութիւնը՝ ընդունելութեան և շնորհակալութեան նամակ մը Վ · սեմ · բարերարին գրելէ և պէտք եղած ծախքն ընելու սկսելէն առաջ, ապահովութեան համար բաւական չհամարեց Վ · սեմ · Պէյին կողմէն երկելի և պատուաւոր անձանց տուած բերանացի հաւաստիքը, կալուածագրերուն օրինակները, նուիրեալ անշարժ ստացուածոց և անոնց պարունակած կենդանեաց ծառոց եւայլն մանրամասն ցուցակները, այլ հաւաստութեամբ պահանջեց և ստացաւ 1861 ի պայմանագիրը, որով թէ՛ Վ · սեմ · Պէյն և թէ՛ իւր ազնուաշուք հայրը՝ որոց անուանց վրայ են կալուածագրերը, բացորոշապէս կը հաստատեն թէ այն կալուածներէն բնաւ ամենևին մասն և բաժին չունին, այլ ազգին ընդհանրութեան են, թէ անոնց հոգն ու խնամատարութիւնը բոլորովին ազգային կեդրոնական վարչութեան կը վերաբերին, և թէ իրենք երբեք խրատունք չունին անոնց վրայ հանձնարարելու մ'ընելու ու և իցէ պատճառաւ ·

Արդեն յայտնի է թէ 1861ին փոփոխութիւն չէ եղած, ուստի ոչ ալ 1866ին և ոչ ալ յառաջագոյն փոփոխութիւն կրած ըլլալ բարերար Պէյին անդարձական կտակին մէջ · Այս մասին մեր վստահութիւն առաջը ոչ միայն գրաւոր փաստական ապացոյցներն են, այլ մանաւանդ Վ · սեմ · Պէյին բարենշանաւոր ալ բարեխնամ մաքուր և կտակին մէջ յիշատակուած ասպարական մէջի ծերին են, որոց ենթակայ ըլլալու ոչ բարեպաշտ Պէյին երկիւղած խիղճը կը ներէ, ոչ ալ ուրիշ որ և է նկատմամբ կրնան սեղել զինքը կամ զազգային վարչութիւնը կամ զընդհանուր Եգիպտ ·

Արդ, մեր առաջին յօդուածով յիշատակուած երկու հիմնական փոփոխութեանց ամենամեծը ստուգութիւնը նոյն իսկ նամակագրին խոստովանութեամբ հաստատել ետև կանգնինք խրատութեան խնդրոյն ·

Վսեմափայլ Կարապետ Պէյին ու իր Համբարձ հայրը կեդրոնական վարչութեան հետևեալ պայմանագիրը տուած են, որուն պատճէնը հոս կը դնենք 'ի տեղեկութիւն ընդհանուր Եգիպտ ·

ՊԱՏՃԷՆ

Ստորագրեալս յայտ առնեմ՝ որ իմ կողմանէս առաջարկեալ ժառանգաւորաց դըպրոցին յարատեւ հաստատութեանը մշտնջենաւոր եկամուտ ըլլալու համար յատուկ կտակաւ Լուսաւորչական Մայր սուրբ Աթոռոյն հայրապետ Հայոց ազգին նուիրուած կալուածները, որոնք յականէ յանուանէ յանուանէ Ազգային ժողովոյն մայր դիւանին մէջ արձանագրեալ տուած եմ մի ըստ միոջէ, թէպէտ էլպիս անուն իմ մեծ հարսիս անուամբ փերման եղած են ըստ քաղաքական օրինի տեղւոյս, բայց թէ նոյն հարսս եւ թէ ես բնաւ ամենեւին նոյն կալուածներէն մասն եւ բաժին չունիմք, այլ համահարազատ Ազգիս ընդհանրութեանն է · ուստի այն կալուածներուն հոգն ու խնամատարութիւնն ալ բոլորովին ազգային կեդրոնական վարչութեան յանձնած եմ որ ինքնին ժողովով տնօրինէ տեսնէ եւ 'ի գործ դնէ հետեւեալ պայմաններով ·

Ա · Ազգը երբէք իրաւունք չունենայ նոյն կալուածները վաճառելու՝ մինչեւ որ իմ հաճութիւնս չառնու եւ հարկը չպահանջէ եւ արժանաւոր գինը չգտնուի ·

Բ · Ազգը պարտական ըլլայ նոյն կալուածներուն մշակութեանը հոգ տանիլ ինչ կերպով եւ իցէ որ չխափանուի, այլ օր յօրէ բարգաւաճի ·

Գ · Նոյն կալուածներէն ինչ արդիւնք ըլլայ նէ՝ ազգը պիտի առնէ · եւ ինչ որ ծախք ըլլայ նէ՝ դարձեալ Ազգին կողմանէ տնօրինուի, եւ երբէք իմ կողմանէս պահանջմունք մը չըլլայ ինչ պատճառաւ եւ իցէ ·

Դ · Այն կալուածները ինչ բանի համար նուիրած եմ նէ՝ նոյն նպատակէն զատ ուրիշ բանի կամ տեղի մը գործածել չըլլայ ·

Ահա այս պայմաններով կը յանձնեմ նոյն կալուածները ազգային կեդրոնական վարչութեանը որ անոնց հոգն ու խնամքը 'ի գործ դնէ առանց դանդաղութեան · եւ կը հաստատեմ որ Ազգին ընդհանրութեանը նուիրած եմ բոլորովին · վասն որոյ իմ յօժար կամօքս այն պայմանագիրս ստորագրելով եւ կնքելով կը մատուցանեմ Ազգային ժողովոյն 'ի հաւատարմութիւն ·

Ն · Ծ ·
ԿԱՐԱՊԵՏ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
(կնք) ·

Վերոյիշեալ կալուածներէն իմ անուանս վրայ փերման եղածները խնամատարութեան չըլլալուն հաստատութեանը համար կը ստորագրեմ ·

5 փետր · 1861 ԷԼՊԻՍ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ
'ի Պէշիքթաշ

Այս պայմանագիրը ժամանակին ազգային կեդրոնական վարչութիւնն ընդունած, Պատրիարքարանի արձանագրութեանց մէջ անցուցած, շնորհակալութեան նամակ գրած, լրագիրներով ծանուցած, իր տարեկան տեղեկագրին մէջ յատուկ յիշատակած և Ընդհանուր ժողովոյ ներկայացուցած է · Ընդհանուր ժողովն ալ նոյնն ընդունելով շնորհակալութեան նամակ գրած է Վ · սեմ · բարերարին · կեդրոնական վարչութեան կողմէն կալուածոց խնամատարութիւնն Երմասղ · միաբանութեան յանձնուած է · յիշեալ միաբանութիւնն ալ 'ի դիմաց կեդրոնական վարչութեան և յանուն Եգիպտ այս պաշտօնն ընդունած և հինգ տարիէ 'ի վեր շարունակ ծախքը հոգալով մինչև հիմա մեծ գումարներ թափած է, և բարենշանաւոր նուիրողին վերահսկութեան խրատունքը յարգելով և անոր աւելի վստահութիւն տալ ուզելով, նոյն ինքն բարերար Պէյին յատուկ փոխանորդութիւնը վայելող՝ Նիկողայոսի Տաղտաեան Մելքոն աղան նոյն կալուածոց վրայ տեսուչ կամ հսկողութեան գրած է Պէյին կողմէն կամ անոր ատենաբակութեամբը ·

Արդ, այս բազմաբեղմ գործողութեանց իւրաքանչիւրը մէկ մէկ ընդունելութեան խրատունքն են, և իրրև գործադրեալ եղելութիւնք՝ անբեկանելի իրաւանց գոյութիւն տուած են աշխարհի առջև ·

Իսկ վերոյիշեալ պայմանագիրը վրէն 'ի վար կարդացած ժամանակնիս, մէջն ուրիշ բան չենք տեսներ, բայց թէ նուիրեալ կալուածներն Եգիպտ ընդացուածքն են, թէ անոնց խնամատարութիւնը բոլորովին կեդրոնական վարչութեան յանձնուած է, թէ կալուածատէրը մէջ անուններն գրուած Վ · սեմ · Կարապետ Պէյն և անուանեալ Եղիպ հայրն անոնց տէր չեն, այլ միայն աւանդապահ, և թէ երբէք իրաւունք չունին որ և է պատճառաւ պահանջմանց մ'ընելու ·

Արդեն եթէ այն կալուածոց խնամատարութիւնն ուրիշ ձեռաց յանձնել պէտք ըլլայ, այս յանձնարարութիւնն ընելու ձեռնհաս տէրը կեդրոնական վարչութիւնն ուրիշ ոչ ոք կրնայ ըլլալ ·

Այս իրաւասութեան խնդրին ալ նոյն իսկ բարերար կտակագրին և իր ազնուաշուք հօրն ստորագրութիւններուն այսպէս անհակառակելի կերպով լուծելէ ետև, աւելորդ էր սպրդելու համար արժան կը համարինք քննել Մանուէլեան Մեծ · Յակոբիկ աղային նամակին մէջ նշմարուած քանի մը բառերը, զորս նամակագրին յառաջ կը բերէ նոյն իրաւասութիւնը որպէս թէ ակարացընելու նպատակաւ ·

Այն բառերն են՝ « վարչութիւն և աւանդապահ տէրութիւն » բառերը, զորս այսօր նամակագիրը «վերատեսչութիւն » բառին հետ կցելով նամակին մէկ երկու տեղը կրկնած է ·

Մանուէլեան Մեծ · Յակոբիկ աղան խիստ լաւ հայերէն գիտնալով, այս « վերատեսչութիւն ու վարչութիւն, աւանդապահութիւն ու աւանդապահ տէրութիւն » բառերուն մէջ ո՛րչափ տարբերութիւն ըլլալն ալ խիստ լաւ գիտէ · ուստի չենք յուսար թէ միայն սխալմամբ գտնենք այսպէս իրարու կցելով կրկնած ըլլայ · քանզի ա՛յլ է « վերատեսչութիւն », որ կը նշանակէ խնամատարութեան վրայ « տեսչութիւն » (բարոյական) կամ « հսկողութիւն », և ա՛յլ է « վարչութիւն », որ կը նշանակէ « խնամատարութիւն » (գործնական) · ա՛յլ է « աւանդապահութիւն », որ կը նշանակէ « ուրիշ տէր ունեցող ստացւածք » մը իբր աւանդ հաւատարմութեամբ պահպանելու պարտաւորութիւն, և ա՛յլ է « աւանդապահ տէրութիւն », որ կը նշանակէ կալուածոց (ընդհանուր ազգին կողմէն փոխանորդաբար) տէր ըլլալով՝ յանուն ազգին իբր աւանդ հաւատարմութեամբ պահելու պարտաւորութիւն · Արդ կը հետևի որ միայն վերատեսչութիւնն ու աւանդապահութիւնը Վ · սեմ · Պէյին և իր ազնուաշուք հօրն անժխտելի իրաւունքն ու պարտաւորութիւնն են բառ անդարձական կտակին, և « վարչութիւն ու աւանդապահ տէրութիւն » ալ կեդրոնական վարչութեան անժխտելի պարտաւորութիւնն ու իրաւունքն են թէ՛ բառ նոյն կտակին և թէ՛ բառ վերոյիշեալ պայմանագրին, որուն խօսքերը՝ ինչպէս կը տեսնուի խիստ պարզ և որոշ են, և ուրիշ կերպ հասկնալ չեն ներեր · Ուստի Վ · սեմ · Պէյը վերատեսչութեան իրաւունքով կարող է ազգային կեդրոնական վարչութենէն լաւ խնամատարութիւն պահանջել կեդրոնական վարչութիւնն ալ՝ 'ի դիմաց ազգին կալուածոց տէր ըլլալով՝ պարտաւոր է տիրութեան իրաւանց պաշտպան կենալ, և կալուածներն արժանապէս խնամելով նուիրողին բարենպատակ դիտաւորութեանը ծառայեցընել ·

Այս է ահա բարերար նուիրատուին և ազգային վարչութեան փոխադարձ իրաւանց և պարտեաց բովանդակութիւնը՝ բառ բանի և զօրութեան կտակագրին և վերոյիշեալ պայմանագրութեան · Ասկէ դուրս ինչ մեկնութիւն կամ բացատրութիւն տրուի, սխալ քաղցրչլեր են, որք բարերար նուիրատուին գաղափարը շփոթելով՝ տարապարտ անհամաձայնութեանց առիթ կըլլան, գործն իր նպատակէն կը հեռացընեն, և որ աւելի ցաւալին է, կամքերու, պայմանագրութեանց և ստորագրութեանց ապահովութիւնը վտանգի մէջ ձգելու դուռ կը բանան և վստահութիւնը բոլորովին վերցընելու պատճառ կըլլան ազգային մէջ ·

Ընթերցողներ ենք թէ Վ · սեմ · Պէյին երկիւղած բարեպաշտութիւնն ու ազգասիրութիւնն այսպիսի ազգավնաս հետևանաց առիթ տալու որ և է խորհուրդ չունենալը բնաւ, մանաւանդ երբ վերահասու ըլլայ և համոզուի թէ առաջարկեալ տնօրինումը ոչ թէ իր բարերար նպատակը շուտով յարգելու անձուն այլ աւելի հեռացընելու և թերևս բոլորովին խափանելու ընելու կը ծառայէ ·

Նայեցանք այս կէտը ·

Ազգային վարչութիւնը նուիրեալ կալուածոց խնամատարութիւնը Երմասղ · պատուաւոր միաբանութեան յանձնած էր նոյն իսկ Վ · սեմ · Պէյին հաճութեամբ, և խիստ լաւ ըրեր էր, վասն զի Երմասղ · միաբանութիւնն առջէն ընդարձակ կալուածներ ունենալով և երկար ժամանակէ 'ի վեր անոնց խնամատարութեան ու տնտեսութեանը գլուխ ելլելով՝ բաւական փորձառութիւն ու հմտութիւն ստացած է, ուստի և Եղիպտոսի գաւառին մէջ գտնուած այս կալուածներուն ալ հոգատարութիւնն ու տնտեսութիւնն ընելու ամենէն աւելի յարմարութիւն և ձեռնհասութիւն ունի · Իսկ Երուսաղէմի պատուաւոր միաբանութիւնը կալուածական տնտեսութիւն ոչ ըրած է և ոչ ընելու յարմարութիւն ունի, այնչափ չունի, որ նոյն իսկ իր մօտը գտնուած Եղիպտոսի և Եոփայի կալուածները չէ կրցած ոչ միայն խնամել, այլ և կը ցաւինք ըսելու՝ պահպանել իսկ · Ինչպէս կարող պիտի ըլլայ Ս · Երուսաղէմն մինչև Եգիպտոս խնամատարութիւն ու տնտեսութիւն ընել կալուածոց, չըսենք Երմասղ · միաբանութենէն աւելի, որ անհնարին է, այլ և անոր կիսուն չափ, առանց անոր հմտութիւնը մնալութիւնն ու դիւտութիւններն ունենալու ·

Եթէ Երմասղ · միաբանութիւնը չէ կրցեր Վ · սեմ · Պէյին բաղձանաց համեմատ յիշեալ կալուածներն արդիւնաւորել, ինչպէս կրնայ յուսալ թէ Երուսաղէմի միաբանութիւնը պիտի յաջողի արդիւնաւորելու · Մեզի կը թուի որ այս պարագային մէջ լաւ կըլլայ Երմասղ · միաբանութեան ալ կարծիքն խնդրել, որպէս զի հասկցուի թէ կալուածներն առաւելու խոպանմանը վիճակի մէջ ինկած են բառ կարծեաց արդեօք նամակագրին, և թէ ինչ են պատճառները՝ որ մինչև հիմա արդիւնք մը չտեսնուիր այն կալուածներէն · Ընդունիմ Երմասղ · պատուարժան միաբանութիւնն ալ պատասխան մ'ունի տալիք, վասն զի չենք յուսար որ յիշեալ միաբանութիւնը կորսուէն և 'ի զուր այնչափ գումարներ թափած ըլլայ այն հողերուն վրայ ·

Այս սոյզ է որ կալուածները դեռ հասոյթ տալէ առաջ՝ ծախուց կարօտ ըլլալով, կառուցանելի ժառանգաւորաց դպրոցին մատակարարութեանը բաւական ըլլալը հիմա չէ բերելու համար տակաւին երկար տարիներու պէտք ունին · ասկէ ո՛րչափ աւելի տարիներ պատել հարկ կըլլայ եթէ դպրոցին շինութիւնն ու հաստատութիւնն ալ նոյն կալուածոց հասոյթներէն !

կախում ունենայ՝ բստ նոր անօրէնութեան։ Ըսել է թէ առաջարկեալ նոր անօրէնութիւնը՝ բարերար Պէյին նըպատակը՝ հակառակ իւր ազնիւ բաղձանաց՝ բազմապատիկ եւս եւս ձգելու պիտի ծառայէ։

Այս ամեն յայտնի եւ անժխտելի պատճառներով՝ զորս խորին ախտածութեամբ բարերար Պէյին արդարախոհ ուշադրութեանը կը ներկայացնենք, աւելի պատշաճ, աւելի օրինաւոր եւ մանաւանդ Վ. Պէյին կազմակերպութեան ու պայմանադրութեանն աւելի համաձայն կը թուի մեզ, որ ողջախոհ բարերարը իւր ազգօգուտ նըպատակին անվրէպ յառաջ տանելու համար պահանջէ Աերբոնական փոխաբերութենէն (որոյ արդէն կազմութիւնը իւրով վաւաւարութեան արժանի է), որ պէտք եղած ազդու միջոցներն 'ի գործ դնէ, որպէս զի իւր չնորհած կալուածներն առաւել արդիւնաւոր կերպով կառավարին։ Նամանաւանդ, արդէն Խոաւն ժողովն ալ առաջարկեր է Մանուէլեան Մեծ. Յակոբիկ աղային, որ յառաջ կանխանաժողով մը կազմուի կալուածոց արդիւնաւորութեան միջոցները խորհելու եւ առաջարկելու համար, եւ Վ. Պէյին յառաջ փառաւորութեան արժանի անձինք ալ նոյն յանձնաժողովին մէջ գտնուին։ Կարծենք թէ Խոաւն ժողովն այս առաջարկութեան կանխորէէ Մեծ. Յակոբիկ աղային նամակին մէկ պարբերութիւնը, ուր կըսէ թէ իրեն յանձնարարութիւն մ'եղաւ Խոաւն ժողովոյ կողմէն։

Իսկ դպրոցին շինութեանը գալով, որ Վ. Պէյին ազգասիրական յօժարութենէն եւ այլ պարագայներէ կախեալ է, Վ. Պէյը կրնայ փորձութեան համ խորհրդակցել ուրիշ կերպ անօրէնութիւն մ'ընելու համար. զոր օրինակ դպրոցը Ս. Փրկչեան հիւանդանոցին կամ Խասգիւղու նախկին ճեմարանին մէջ հաստատել, որով իւր ազնիւ նպատակը քիչ ժամանակէն կըրնայ արդիւնաւորել 'ի պարծանս իւր անուան եւ 'ի յաւիտենական յիշատակ Պալեան բարերար գերդաստանին։

Իսկ Մեծ. Յակոբիկ աղայի այն տեսակ մը գանգատը որ կընէ ըսելով թէ «այն դէպքը պէտք էր ժողովին մէջ մնալ» եւ թէ «անունին դուռը գոցուած եւ գլուխշուր հսկողութիւն մ'եղած էր խոհեմութիւնը դուրս չընելու», ներէ մեզ ըսել թէ իրաւացի չէ։ որովհետեւ դէպքը չէր կրնար եւ պէտք չէր ժողովին մէջ մնալ, ըստ որում ընդհանուր ազգին իրաւունց վերաբերեալ եւ ժամանակին լրագիրներով եւ ընդհանուր ժողովներով հրչակեալ բարերարութեան մը կը վերաբերի։ Իսկ գլուշաւոր հսկողութեան եւ անունի դրան փակման գալով, նոյն օրը Պատրիարքարան գտնուող բազմաթիւ անձինք կը վկայեն թէ ոչ միայն անունին դուռն ու պատուհանները գոցուած չէին, այլ խոհակցութիւններն անգամ բաւական բարձր ձայնիւ եղած էին, եւ դուրսի սրահը գտնուողները պարզապէս կը լսէին խօսուածները, մանաւանդ նոյն իսկ Մեծ. Յակոբիկ աղան նոյն դէպքին վրայ կխօսամանան մէջ ալ խօսած է 'ի ներկայութեան այլոց։ Թողունք հետեւեալ օրերը շրջանառուց մէջ եւ ուրիշ տեղուանք պատմելը. ուստի եւ լրագրոց ալ ականջը հասնիլ եւ հրատարակուիլն ալ պէտք չէ մեծ զարմանք պատճառէ։

Նետի գուլէն Ազգային հիւանդանոցի համար հաստատեալ կանոնք։

1. Հիւանդանոցի մէջ պաշտօնատարողաց թիւը սահմանափակ ըլլալու է. այսինքն երեք անձէն թիւը չորս հարիւրէն աւելի պէտք չէ որ ըլլայ։

Յիշեալ պաշտօնատարները ամենայն հանգամանօք զատ զատ արձանագրուած հետեւեալ դասերու կը բաժնուին.

Ա. 100 վարժարանի աշակերտք, որոց յիսունը ձրիավարժ եւ յիսունը թոշակաւոր։

Բ. 275 մշտնջենաւոր պաշտօնեայք այր եւ կին (գործակալք եւ պաշտօնեայք մէկ տեղ հաշուելով)։

Գ. 25 առժամանակեայ կամ պատահական պաշտօնեայք։

2. Հիւանդանոցի պաշտօնեայից թիւը սահմանափակ ընելու պատճառը անոնց պէտք եղած խնամքը կանոնաւորապէս բաժնելու եւ միանգամայն հաշուակալութեան ընթացքը չխանգարելու փափաքէն յառաջ եկած ըլլալուն, վերոյ սահմանեալ թիւը անփոփոխ պահելու համար ամէն ջանք ընելու պարտաւոր է Հոգաբարձութիւնը եւ այն թիւը լրանալէն ետքը իրեն առաջարկուած անձինքը առանց թղթակի չընդունելու իրաւունք ունի։

Մխիթարանի պաշտօնեայից որ գտուեն մարդ պակսելու ըլլայ, Հոգաբարձութիւնը պէտք է անմիջապէս ծանուցանէ Պատրիարքարանին, որպէս զի բաց տեղ գտնուած տանն՝ կարօտեալ ներկայացուցէք կարենան ընդունիլ։

3. Ձրիավարժ աշակերտներն ըլլալու են որբ եւ անտէրունչ տղայք՝ որոց պաշտպանութեան արժանաւորութիւնը ստուգուած ըլլալու է Թաղական խորհուրդներէն՝ թէ որ Աստանդունապանեալք են, եւ առաջնորդութիւններէն՝ եթէ գաւառացիներ են։

Այս մասին տրուած վկայագրերուն պէտք է որ Պատրիարքարանի կողմէն վաւերացած ըլլան։

4. Թոշակաւոր աշակերտք ամսէ ամիս կանխիկ հարիւրական ղուրուշ վճարելու են հիւանդանոցին, եւ այս ամսականը Աստանդունալոց մէջ անխտրան վճարելու համար վաւեր խոստմնագիր ներկայացնելու են Հոգաբարձութեան, իրենց ծնողաց կամ պաշտպաններուն կողմէն։

5. Մշտնջենաւոր պաշտօնեայք պէտք է որ ըլլան անօգնական, հիւանդ, անդամալոյծ, խեղանդամ (ոչ լուսնոտք), որոց ամենն ալ օրինաւոր վկայականներով պիտի ընդունուին, ըստ 3դ յօդուածոյ։

6 Առժամանակեայ կամ պատահական պաշտօնեայք են՝ Ա. Նախընթաց յօդուածին մէջ յիշուած կարգերէն եղող անձինք՝ որք մշտնջենաւոր պաշտօնէից թիւը լրանալէն ետեւ կը ներկայանան (բաց տեղ սպասելով)։ Բ. Անոնք որք տկարանութեան դիւնէն պահեստի կը տրուին կամ Աերբոնական Ատեանութեան կողմէն կարգուելին։ Եւ Գ. անոնք որ իրենց ծախիւք զիրենք հիւանդանոցի մէջ խնամել տալ ուզեն։

Այս վերջինները հիւանդանոց ընդունելէն առաջ պէտք է որ իրենք կամ պաշտպաններնին Հոգաբարձութեան ներկայանալով՝ իրենցմէ առնըւելիք ամսականը որոշուի, որն որ հարիւր ղուրուշէն պակաս պէտք չէ որ ըլլայ։

7. Որ եւ է դասու պաշտօնեայ պէտք է որ հիւանդանոց մտած օրը մէկ ամսուան համար հարիւր ղուրուշ դրամ տուրք վճարէ։ Եւ եթէ ինքն անկարող է եւ պաշտպան չունի, իրեն վկայական տուող Թաղական խորհուրդը կամ առաջնորդարանը կը վճարէ անոր դրամ տուրքը։ Իսկ անտէր պանդուխտներունը կը վճարուի Պատրիարքարանի կողմէն, որուն կը վերաբերի նաեւ հասոյքաներ իւր կողմէն արգիլելոց եւ տարականութեան դժնէն եկեղոյ դրամ տուրքը։

8. Պաշտօնեայց լոկ ապրուստ, հագուստ եւ ուսումն տալէն զատ իրենց ուրիշ կերպիւ ալ նիւթական եւ խնայական բարիք մը ընելու եւ հանգիստ ապագայ մը պատրաստելու նպատակաւ, հիւանդանոցը պէտք է ունենայ դերձակութեան, կօշկակարութեան եւ պարտիզպանութեան արուեստարան մը։

9. Արուեստարանին մէջ որոշեալ ժամեր պէտք է աշխատին եւ գործեն մշտնջենաւոր եւ առժամանակեայ (առաջ եւ 3րդ) պաշտօնեայք, իսկ իրենց ծախիւք խնամուող պաշտօնեայք եւ թոշակաւոր աշակերտք ազատ են աշխատելու կամ չաշխատելու արուեստարանի մէջ։ Բայց ըստ որում օգտաւէտ աշխատութիւն մը է, գոյն յանձն առնուլ չուզող թոշակաւոր աշակերտներուն ծնողաց կամքն ալ հարցուելու է։

10. Արուեստարանին արտադրութեանց արդիւնքը զատ հասութից կէսը նոյն արուեստարանին բաժինն է եւ կէսը անոր մէջ աշխատողաց բաժինն է։ Առաջին կէսը արուեստարանին բարեկարգութեանը կը գործածուի կամ դրամագլխին վրայ կաւելցուի, եւ երկրորդ կէսը երկու հաւասար մասանց բաժնըւելով՝ մէկ մասը գայն արտադրող աշխատաւորաց կը տրուի անմիջապէս, եւ միւս մասը դարձեալ իրենց համար պահեստի դրամագլուխ մը կազմելու համար խնայութեան սնտուկ կը կաւանդուի ու կարդիւնաւորի իւրաքանչիւրին անուամբ, եւ հիւանդանոցէն ելնելու ժամանակ իրենց ձեռքը կը տրուի։

11. Հիւանդանոց մտած որ եւ է դրամ, պարէն եւ այլ ինչ՝ մանրամանօրէն չափով եւ կշռով արձանագրըուելու են, եւ անոնց ելքն ու գործածութիւնը նոյնպէս մանրամանօրէն նըշանակուելու է օրական հաշուով տումարի մէջ։

12. Որ եւ է նիւթական նուէր նոյն կերպիւ արձանագրուելու է. նուիրողին ընկալագիր տրուելով, տարրադրեալ հոգաբարձութեան կողմէն, եւ անմիջապէս նոյն շաբթու մէջ լրագրի միջոցաւ հըրատարակուելու է։

13. Որ եւ է դասու պաշտօնեայից հիւանդանոց մտած ու ելած օրերը արձանագրուելու են մասնաւոր տումարի մէջ։

14. Նաւոց կեդրոնական Վարչութեան հաւանութիւնն առանց՝ Հոգաբարձութիւնը հինգ հարիւր ղուրուշէ աւելի նորոգութեան կամ կառուցանց ծախք ընելու չէ։ Նաեւ ալ որ եւ է շինութիւն, կալուած գնել կամ վաճառել պէտք չէ որ ըլլայ առանց գիտութեան կամ հաւանութեան կեդրոնական Վարչութեան։

15. Հիւանդանոցի պաշտօնեայից թիւը սահմանուած եւ նոյն թուոյն համեմատ ծախուց գումարը որոշուած եւ ելեւմտից ստուգագոյն հեշտբար եղանակ մէջ հաստատութիւն հաստատուած եւ նոր պարտուց առաջքն առնուած ըլլալով (ըստ յառաջ հրահանգացն), եթէ այն հաստատակչութիւնը խանգարելու պատճառ կարգի կամ չնախատեսուած պատճառ մը պատահի, Հոգաբարձութիւնը գայն կեդրոնական Վարչութեան ծանուցանելով, անոր որոշման մանաւանդ պէտք եղածը կանօրինէ։

16. Հոգաբարձութիւնը (մայիսի առաջին օրէն սկսեալ) երեք ամսուն անգամ մը իւր գործոցութեանցը հաշիւը կուտայ Տնտեսական խորհրդոյ, եւ տարին անգամ մը, այսինքն ամեն վերջը Հիւանդանոցի բոլոր ելից եւ մտից մանրամասնեալ հաշուեցուցակը կը ներկայացնէ ազգային կեդրոնական Վարչութեան, որոյ կողմէն վաւերացնելէն ետքը կը հրատարակուի։

16 մայիս 1866. Հաստատեալ եւ վաւերացեալ Խոաւն ժողովով։

Խոաւն ժողովը նաեւ գրաւոր հրահանգ մը տուած է հիւանդանոցի հոգաբարձութեան, որով հիւանդանոցի մատակարարութեան համար պէտք եղած եկամտից աղբիւրները ցոյց տալով, հիւանդանոցին վճարին հնար եղածին չափ կանանուելու եւ ապահովելու հոգ տարած է։

Յիշեալ հրահանգը բաւական երկար ըլլալով, հրատարակութիւնը գալ շաբթուան կը թողունք։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Յունիս 5 թուով Աղեքսանդրիայէն առնուած հեռագիր մը Եգիպտոսի մէջ քօլէրայի առանձին դէպքեր պատահելը լսուելով կը հանէ։ Գրաբարար Ալեքսէն (?) առնուած լուրը կը ծանուցանէ թէ ուխտաւորները Մէքքէէ հանելէն ետեւ մէջերնին տարածուած հիւանդութիւն մ'իրենցով 400-120 հոգի մեռեր են, ուստի թէ Բ. Դուռը եւ թէ Քարանթինայի վերատեսչութիւնն անմիջապէս միջոցներ ձեռք առին յիշեալ ախտին ճարակումն արգիլելու համար։

—Ըրդող Պ. Տիւսմբ Մ. Լինգերձեան Պոլսոյ հայ երիտասարդ՝ որ քանի տարիէ 'ի վեր Փարիզ պատկերհանութեան արհեստը կատարելագործելու գացած էր, իր վերջին քննութիւնն անցունելով վառաւոր վկայական մ'առնալէ ետեւ՝ անցեալ շաբթու Կ. Պոլիս հասաւ։

Գեղարուեստից ամենէն փափուկ եւ դժուարին ճիւղին մէջ Փարիզէն վկայական առնալու բաղդն ունեցող հայազգի երիտասարդին մերինդաչութիւնը յայտնելով, կը մաղթենք որ իր ճարտարութեան արդիւնքովը պարծանք մը ըլլայ ազգին՝ այն հաշխուոր պատկերհաններուն պէս՝ որոց ընտիր գործերն իրենց անունը անմահացուցած են։

— Պ. Հոն Աքըա (?), որ Մոլտո-Վալախիոյ Կառոլոս իշխանին կողմանէ մասնաւոր պաշտօնով Բ. Դրան քով ղրկուած է, չորեքշաբթի օրը մայրաքաղաքս հասաւ։

— Մայրաքաղաքիս յունարէն Վ. Եգալթիս (?) լրագիրը կը ծանուցանէ թէ անցեալ կիրակի մայրաքաղաքս հասած եգիպտական Դ. Սաւրիկէ (?) անուն շոգենաւը 1 միլիոն օսմանեան լիրա բերեր է, զոր բարձր. Իսմայիլ փաշան կայսերական գանձուն կը նուիրէ։

— Նաօարիոյ կայսրը Լէօփոլտի կարգին պատուանշանը շնորհեր է Սէրվիոյ Միքայէլ իշխանին։

— Շաբաթէ մ'ի վեր մայրաքաղաքի մէջ ցրուած յայտարարութիւններ կը ծանուցանեն հասարակութեան թէ պարտատուութիւններ կը տեսնուին ազգային Ուսումնադրութեան զոհ սարեգործեա կատարելու։ Այս հանդէսը վաղը (կիրակի մայիս 29) առաւօտեան կերպով պիտի կատարի Հիւնքեար Իսկելէսիի զբօսավայրը։ Երկու շոգենաւ, մէկը առաւօտուն ժամը 10 ին Սամաթիայէն եւ միւսն ալ ժամը 11ին Խասգիւղէն պիտի ելնեն, եւ Պօլսոյ հայաբնակ թաղերու նաւամատոյցներն ու Վոսփորի հայաբնակ գիւղերը հանդիպելով Պէյքօզ պիտի երթան, եւ իրիկուան ժամը 9 1/2ին պիտի մեկնին։ Երթեւեկութեան տոմսակներուն գինն է 12 ղուրուշ։

—Դերխէլի Հավանա (?) լրագրին վեց ամսոյ տարադրութեամբ զրկուած նամակ մ'անցեալ տարի գրեր։ 14ին Երզնկայի գիւղերուն մէջ պատահած եղեռնագործութիւն մը կը պատմէ։ Ըրմուտան գիւղէն Մկրտիչ Մինասեան եւ Գեւորգ Յակոբեան անուն երկու հայ երիտասարդ գեղացիներ անտառը փայտ կտրելու երթալով, Եէնիչէրօղլու Օսմանին որդին Իւսուֆը եւ իրեն ծառան՝ յիշեալ երիտասարդներն անտառին մէջ կ'սպաննեն՝ տապարի հարուածներով անոնց գլուխը ջախջախելով։ Իսկ ազգականներն անոնք փնտռելու երթալով դիակները կը գտնեն անտառին մէջ եւ եղելութիւնը ստուգութեան խնոյ կուտան։ Եղեռնագործները կը գտնուին, եղեռնագործութիւնը վաւերին կը հաստատուի եւ կլոռ կ'ըլլայ։ Եւ Երզնկա կը բերուին, որպէս զի դատերնին տեսնուելով պատժուին։ Բայց Բէմմակի Սալըհ-պաշէ Հիւսէյին պէյը, որ ժողովին մէջ արգելութեան տէր անդամոց մէկն է, եղեռնագործաց պաշտպանութիւն կընէ, որք ոչ միայն անպատիժ անկեղնին կը գտնուին, այլ եւ իրենց գտած պաշտպանութեամբ զօրացած գիւղին բնակչաց վրայ առաւել եւս կը բռնանան եղեր հիմա։ Յուսանք որ այս դէպքը Դերխէլի էջերուն մէջ հրատարակուելով կայսերական հայրենամ կառավարութեան ուշադրութիւնը կը գրաւէ, եւ հետեւաբար արդարութիւնն ըստ արժանւոյն 'ի գործ կը դրուի յիշեալ գաղտնական ոճրին հեղինակներուն վրայ։

—Տրապիզոնէն կը գրեն մեզ թէ Տիֆլիսեցի մեծայարգ ապա Նառնակով (?) եւ եղբ եւ ուսումնասէր հայ վաճառականը՝ Եւլուդոյեէն (?) իւր հայրենիքը վերադառնալու ատեն Տրապիզոնի հանգիստի՝ անգալն վարժարանին այցելութիւն ըրեր, եւ անոր բարեկարգութեանն ու յառաջդիմութեանը հաւնելով շնորհակալութիւն յայտներ է հոգաբարձութեան, եւ վարժարանին քանի մը պիտոյից համար ալ բաւական գումար մը շնորհեր է։

Կը լսենք թէ յիշեալ վարժարանին առաջին դասատու եւ տնօրէն պրծանաւոր Պ. Ներսէս Մէգրրբեան մայրաքաղաք եկեր է ընտանեկան պատճառներով։ Կը յուսանք որ իր գործը շուտ լմնցնելով Տրապիզոն կը դառնայ, որպէս վարժարանին արդէն բարեկարգութիւնը՝ որ իր ջանից արդիւնքն է, իր բացակայութեան երկարելովը չի խանգարի։

—Նարոլիի մէջ հետեւեալ զարմանալի դէպքը պատահեր է։

Մեծատուն տիկին մը նամակ մը կընդունի որ կըսէր թէ «Շնորհքին Առաւօտ վես։ Գրանսուա Բ. Թագաւորին զօրավոր Բիլօնէ աղջելոյ (Նոր թիւլէի բնակիչներուն վրայ ատապառարով աւազակ մը) 22 հազար ֆրանք կուզէ արդար դատ յառաջ տանելու համար, զոր եթէ տիկինը մերժելու ըլլայ՝ Վ. Ես. Թագաւորը շատ պիտի զայրացնէ իր վրայ»։ Տիկինն անմիջապէս ոստիկանութեան կիմացնէ, Թղթատարութեան դրասենեակը պահապան մը կը դրուի, որ տիկինին պատասխանն առնող մարդուն ետեւէն երթալով կը տեսնէ որ սրճարան մը կը մտնի եւ գայն երկու երիտասարդաց կը յանձնէ։ Այս երիտասարդները ձերբակալ ըլլալով կը ճանչցուին որ Գրանսուա Բ.ի մօտերս անուանած սպաներէն են։

—Վ. եէննայի կայսերական պալատին թատրոններուն մէջ ներկայացուելիք կը տրուին, որոց արդիւնքով կամաւոր զօրք կը ժողովուի։

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Փարիզէն առնուած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Անգլիոյ հասարակաց խորհրդարանին մէջ Պ. Աղեքսթըն հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրեր է.

Նաւորիա գեսպանատուով առաջարկող աէրութիւններուն պատասխանն տուեր է որ 'ի միջոց ընդհանուր խաղաղութեան ամենուն շահեր խնդրելէ հրաժարիլ, եւ որ եւ է աէրութիւն մ'անձնցնելու խօսք չաւասն գեսպանաժողովին մէջ։

Գաղղիա եւ Անգլիա այս պատասխանը մերժում մը կը համարին, որով գեսպանաժողով գումարելու յոյսն 'ի դերեւ ելած է։

Երեկուան 'ի վեր լուրերած է մայրաքաղաքիս մէջ թէ պաշտօնական հեռագիր մը պատերազմին սկսիլը կը ծանուցանէ։ Այս հեռագիրը դեռ չհրատարակուեցաւ, ուստի կրնայ ըլլալ որ կանխահաս ըլլայ, թէ եւ պատերազմին անհրաժեշտ ըլլալուն բնաւ տարակոյս չէ մնացած։

Սամաթիոյ հրկիզելոց համար ընծայուած նուէրք

ՏԵՏՐԱԿ Գ.

Բ. Տետրին գումարը	10181.10
Ճիւղ Մկրտիչ եպիսկոպոս որ'ի Դաշնիրէ	
Եկեղեցւոյ կողմանէ	1000
Գաբրիէլ եպիսկոպոս	500
Մկրտիչ »	500
Միքայէլ վարդապետ	350
Տէր Կարապետ քահանայ	210
Միսիւ Բրէր Բիւզանդեան	700
Պօղոս էֆէնտի Կարապետեան	700
Մովսէս աղա Արայճեան	1400
Գրիգոր էֆէնտի Եղիազարեան	300
Տիգրան աղա Էգնայեան	420
Աղասի » Շիշմանեան	280
Գրիգոր » Եաղուպեան	420
Խաչէնտէր» Սարաֆ	352
Յօհաննէս» Ռուսումեան	280
Մովսէս » Գրիգորեան	280
Օհան » Թօթմայեան	280
Մովսէս » Թէքէրեան	280
Մուսալլին Խրիմի Տիմիթրի	280
Յովհաննէս աղա Մարաշլի	280
Գրիգոր » Զաւլուլու	280
Սիմոն » Լազարովեան	176
Մկրտիչ » Կարապետեան	140
Մկրտիչ » Անոյի	70
Մամաս » Արաբկիրցի	70
Հայ պատանի մըն	35
Եգիպտական սակ	9583
Ողջ սակ	6370.10
Գումար	16.552.10

Հայկ. ընկ. հրկիզելոց Յանձնաժողովոյ գանձապետ
Գ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ
ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆ
ԺԳ.

ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՔ

Սեփականութիւնը էապէս իրաւունք մը վրայ կը հիմնուի զոր իւրաքանչիւր ոք ունի իր աշխատութեան, կամ արդեամբ անոր հանճարութեամբ եւ առանց բռնութեան կամ խաբէութեան ստացած մէկ բանին վրայ։ Ուստի սեփականութեան հիմն է արդարագոյն իրաւունքն իրենց հանած արդիւնքին վրայ։ Սակայն երբեմն օրէնքը սեփականութեան իրաւունք կուտայ անհատներու այնպիսի բաներու վրայ զոր իրենք արտադրած չեն։ Զոր օրինակ գործաւորները փոխանակ իրենց արտադրած արդիւնքն առնելու, պայմանեալ վարձք մը միայն կառնեն եւ արդիւնքը գործարանին տիրոջ սեփականութիւնը կըլլայ։ Բայց եթէ գործարանը կանգնելու համար տիրոջ դրամագլուխը եւ ըրած աշխատութիւնն ու խնայութիւններն ալ հաշուենք, այն ատեն եղած արտադրութեան բաշխումը հաւասարակշիռ կուգայ գործաւորաց եւ տիրոջ մէջ։ Իւրաքանչիւր մարդոյ իրենց հանած արդարութեան վրայ ունեցած սեփականութեան իրաւունքէն առաջ կուգայ նաեւ պատօրէն գայն տալու եւ առնելու իրաւունքը։ Ուստի խնայութեամբ գոյացած դրամագլուխ...

ները՝ զանոնք յառաջ բերողին սեփական ստացուածքն ըլլալով, կրնան իր հաճոյութեանը ուրիշներին ալ ժառանգել, և ասկէց կը ծագի ժառանգութեան իրաւունքը, որ ինչպէս ժառանգելու նոյնպէս ալ ժառանգութեան ձգելու իրաւունք կենթադրէ · Ստացուածքին օրինաւորութիւնը հաստատելու համար՝ տէրը վաւերական գիրեր կունենայ, որպէս զի ժամանակ անցնելէ ետև, երբ վկայներ չեն կրնար գտնուիլ, իր ժառանգութիւնը կասկածելի չըլլայ · Սակայն ամեն ազգաց օրէնքը հին ժառանգութիւն մը՝ թէ և 'ի սկզբանէ ապօրինաւոր ալ ըլլայ՝ օրինաւոր կը համարի ·

Անհատական սեփականութիւններու կերպով ժառանգութեան կանոնի կա՛մ անհատ մ'իր ազատ կամօքն ուրիշ անհատի մը, հասարակաց հաստատութեան մը, և այլն կտակաւ ժառանգութիւն կը ձգէ, կա՛մ եթէ այսպիսի կտակ մը չըլլայ, ազգականաց—և թէ որ անոնք ալ չգտնուին տէրութեան— կանոնի անոր ստացուածքը · Բայց զանազան ազգաց մէջ կտակի և ժառանգութեան իրաւունքները մեծապէս կը տարբերին ·

Հին ժամանակները ստացուածքին տէրն անհատները չէին, այլ ընտանիքները, որոց ամեն անդամները գրեթէ բաժին ունէին իրենց ունեցած ընական հայրութեան մէջ · ուստի և կտակն ալ այնչափ ծանօթ չէր, և երբ մէկը փոխուէր՝ իր բաժինն ընտանեաց միւս անդամներուն կը մնար · Բայց հիմա ստացուածքն անհատներու վրայ է, ուստի և եթէ մասնաւոր կտակ մը ըրած չըլլան, իրենց զաւակաց և ազգականաց կը մնայ ·

Բոլորական նկատմամբ ծնողք իրենց զաւակաց մեծ հարստութիւն ձգելու պարտաւոր չեն, այլ պարտաւոր են միայն զանոնք առանց շռայլութեան բարեկեցիկ մեծցնելու և այնպիսի պարագայից մէջ դնելու, որպէս զի իրենք զիրենք կարող ըլլան պահել · Այս նկատմամբ ձեռք առնելով զաւակներն իրենց ծնողաց հարստութիւնն անոր համար չեն ժառանգեր, վասն զի իրաւունք ունին, այլ վասն զի ծնողք կը կամին · Ուստի եթէ ծնողք կամին, կրնան իրենց զաւակները ժառանգութենէ զրկել · բայց ինչպէս արդէն ըսինք, ատոր համար ընդհանուր կանոն չկայ ·

Անգլիոյ և Ամերիկայ—Նահանգաց մէջ կտակի իրաւունքը սահման չունի, ուստի և ամեն մարդ կրնայ իր ստացուածքն ուրիշներու տալ, նոյն իսկ իր զաւակներն անժառանգ թողլով · Բայց Եւրոպայի միւս երկիրներն ուր օրէնսդրութիւնը Հռոմէական օրինաց վրայ հիմնուած է, 'ի սկզբան կտակը բոլորովին արգիլուած էր · և հիմա թէ և կայ, բայց պէտք է որ կտակողը զաւակաց համար օրինաւոր մաս մը մնայ · Գաղղիոյ ներկայ օրէնքը զաւակաց հաւասար բաժին կուտայ ժառանգութեան մէջ, և ծնողք մէկ զաւակին ինկած բաժինէն աւելի կտակ չեն կրնար ընել · Տաճկաստանի մէջ կտակի և ժառանգութեան իրաւունքը Մահմէտական օրինաց վրայ հիմնեալ է, որոց համեմատ սեփականութիւն ունեցողը թեթև փոխարինութեամբ ուրիշի մը ծախելու պայմանաւ կրնայ իր ստացուածքը կտակ ընել ·

Բայց այս ամեն օրէնսդրութիւններն ուղիղ բանի վրայ հաստատուած չեն, այլ ամեն երկրի յարմարութեան կամ օրինաց · Այս նիւթիս վրայ Պ · Սթուարթ Միլ նախամեծար կը համարի չափաւորել, ոչ թէ կտակը, այլ կտակի կամ ժառանգութեան միջոցաւ սեփականութիւն ստանալու իրաւունքը · իւրաքանչիւր ոք պէտք է որ կարենայ իր բոլոր ստացուածքը ըստ հաճոյից տնօրինել, բայց ոչ թէ այն շատցնել միայն մէկ անհատ մը հարստացնելու համար · ուստի բաւական է բարձր չափ մը դնել կտակաւ անուանեալ ժառանգի մը բարեկեցութիւնն ըստ բաւականին ապահովելու համար · այս կերպով այն չափազանց հարստութիւնները, որք միայն անհատի մը ձեռք դիզուելով ոչնչութեան կամ անարդ միջոցներու կը գործածուին, կրնան ուրիշներու ալ տալ և բարեկեցիկ մարդոց թիւը շատցընել, կրնան նաև հասարակաց հաստատութեան մը տրուիլ և հանրութեան օգտին գործածուիլ* · Այս մասին Միացեալ—Նահանգաց օրէնսդրութիւնն ու սովորութիւնները, ուրիշ շատ քաղաքակրթեալ երկիրներէ գերազանց են**.

Բայց որովհետև սեփականութեան սկզբունքն ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ իւրաքանչիւրին աշխատութեան և խնայութեան արդիւնքն ապահովել, ուստի մէկ նկատմամբ հողը չկրնար այս սկզբունքին ներքև իյնալ · սակայն միւս նկատմամբ՝ քանզի հողն իր բոլոր արտադրական զօրութիւնը բնութենէն չառնու, այլ մարդոց աշխատութեամբ կը պարարի, հետևաբար սեփականութիւն ալ կըլլայ · Բայց հողատէրք ընդհանրապէս իրենք չեն աշխատիր, այլ ուրիշներն աշխատեցընել կուտան, և այս պարագային մէջ քաղաքական տնտեսութիւնը չկրնար զանոնք արդարացնել · Անգլիոյ մէջ բոլոր հողը մեծ կալուածատերաց սեփականութիւնն է, որք մասնաւոր անձանց վարձակալութեան կուտան, և ասոնք ալ կամ երբեմն իրենց կողմանէ մշակել կուտան կամ գեղացւոց վարձու կուտան · Գաղղիոյ ըստ մեծի մասին երկրագործները կալուածատէր ալ են ·

Օսմանեան տէրութեան մէջ հինգ տեսակ հող կայ ·

Նախ Միւլք ըսուած հողերն որք կրնան ազատօրէն ծախուիլ, տրուիլ և ազատօրէն ժառանգութեան մնալ ·

Երկրորդ Միրիյէ ըսուած հողերը, որք տէրութեան ստացուածքն են ·

Երրորդ Մէվգուֆէ ըսուած հողերը, որք կրօնական հաստատութեանց վրայ կապուած ըլլալով, չեն կրնար ծախուիլ, տրուիլ, և միայն որդւոց որդի ժառանգութիւն կը մնան, ուստի ուղղակի ժառանգ չգտնուած ատեն Մահլուլ կերթան ·

Չորրորդ Մէթրուքէ ըսուած հողերն են, որք քաղաքներու կամ գիւղերու բնակչաց ձգուած ճամբաներէ, հրապարակներէ և խոտաններէ (մերէ) և այլն կը բաղկանան ·

Հինգերրորդ · մեւատ կամ ամայի հողեր, զորօրինակ լեռներ և այլն որք բնակութենէ շատ հեռի գտնուելով մէկու մ'ալ ստացուածքը չեն ·

Այսպիսի սեփականութիւններ ալ կը գտնուին, որք բոլորովին անտեղի են · Այս կարգէն են զանազան մենաշնորհութիւնները, ժառանգութեան կամ առանձնաշնորհութեան միջոցաւ առնուած պաշտօնները, և այլն, որոց ամենէն չարագոյնն է մարդկային էակներ ուրիշ մարդոց ստացուածքն ըլլալ գերութիւնը զոր Ամերիկայի վերջին պատերազմը վերցուց ըստ մեծի մասին և զոր հիմա ամեն քաղաքակրթեալ ազգաց օրէնքը կարգելու ·

Անհատական սեփականութիւնը զանազան դաս մարդիկ կը հանէ, որք արտադրութեան և անոր արդեանց մասնակից կըլլան · Արտադրութեան միջոցները աշխատութիւն, դրամագլուխ և հող ըլլալով, երեք դաս մարդիկ, աշխատաւորք, դրամատէրք և հողատէրք, կը մասնակցին արտադրութեան արդեանց · Ուստի այս երեք դասէն դուրս եղող մարդիկ, առանց ծախուքը կը մնանին, կա՛մ բոլորովին առանց փոխարինութեան կա՛մ անարդարին փոխարինութիւններ միայն ստացող Երեք դասերն ալ ամեն անգամ հաւասարապէս չեն մասնակցիր արտադրութեան արդեանց · երբեմն դրամատէրն հողատէր ալ է, երբեմն հողատէրն աշխատաւոր ալ է և այլն · Տաճկաստանի մէջ ընդհանրապէս երկրագործք հողատէր և աշխատաւոր են, իսկ դրամատէր քիչ կը գտնուին · շատ անգամ ալ սակ աշխատաւոր են ·

Տարապգործութեան մէջ միայն դրամատէրներ և աշխատաւորներ կը գտնուին · բայց միջին դարուց ատեն ինչպէս նաև հիմա արևելեան երկիրներ, արուեստաւորը միանգամայն իր գործիներուն տէրն է · բայց թէ՛ գործիքը թէ՛ արուեստը մեծ արժէք մը չունին, և մեծ դրամագլուխներով ու ընտիր մեքենաներով հաստատուած գործարաններու հետ չեն կրնար մրցիլ ·

Արտադրութիւնը զանազան դասերու մէջ երկու միջոցներով կը բաշխուի, մրցմամբ և սովորութեամբ · Մրցման միջոցաւ ամեն արուեստաւոր, վաճառական աշխատաւոր և այլն · արտադրութեան արդիւնքէն ուրիշներէն աւելի առնալու ջանք կընէ և այսպէս թէ արդիւնքը կաճի և թէ՛ մրցողներն որչափ աւելի կը շահին · Բայց մրցման գաղափարը գրեթէ նորոգ ժամանակիս մէջ յառաջ եկած է ըլլալ, և որչափ հին ատեններն երթանք, այնչափ կը տեսնենք որ ամենայն ինչ գրեթէ անշարժ սովորութեանց վրայ հիմնուած էր · Սովորութիւնները մանաւանդ բռնաւորական գրութեանց ներքև կը տիրեն և կերպով մ'անոնց դէմ պատուար կըլլան · Բռնաւորական իշխանի մը կամքը շատ անգամ հաստատեալ սովորութեան մ' առջև կը զիջի, և այս պատճառաւ սովորութիւնն օրէնք դառնալով, կէս քաղաքակիրթ ընկերութեան մը մէջ, արտադրողին միջոց մը կուտայ իր հանած արդիւնքին արդեանց մասնակցելու ·

Պ · Վ · ՊԱՐՆԱՍԵԱՆ

* Ճ · Ս · Միլ · Քաղ · Տնտ · Գիրք Բ · Գլ Բ ·

** «Միացեալ—Նահանգաց արդի պատմութեան մէջ զարմանալի օրինակ մը կընծայեն թէ դաստիարակութեան և թէ կրթութեան նպատակաւ, հասարակաց օգտին համար տրուած կտակներն ու նուէրները · Ոչ միայն հարուստ դրամատէրներն իրենց ստացուածոց մէկ մասն ազգային հաստատութեանց կը ձգեն յետ մահու, այլ և շատերն իրենց կենդանութեանն ատեն դրամական մեծամեծ նուէրներ կուտան նոյն նպատակաւ · Հոն Գաղղիոյ պէս ստացուածքը զաւակաց հաւասարապէս բաժնելու օրէնք չկայ, ոչ ալ Անգլիոյ պէս անդրանկութեան նախամեծարութիւն կամ ստացուածքը մասնաւոր կերպով ժառանգութեան ձգելու սովորութիւններ, այլ ամեն ընչաւէտ ազատ է իր հարստութիւնն ազգականաց և հասարակութեան մէջ բաժնելու · Ծնողք շատ անգամ իրենց մահուընէն շատ առաջ իրենց մանկանց բարեկեցութիւնը տեսնելու երջանկութիւնը կունենան · Վերջին երեսուն տարիներս միայն Մասաչուսէթսի նահանգին մէջ, կրօնական, գթասիրական և դրական հաստատութեանց տրուած կտակաց և նուէրներուն մէկ ցուցակը տեսայ, որ մէկ միլիոն անգղիական ոսկին կանցնէր » · Լայէլ · ուղևորութիւն յԱմերիկա ·

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

ՈՐԹՈՆՕՆԳԼԻԿ

կամ լաւ խաղող, զուարթարար և աժան զուտ գինի ճաշակելու մէկ հասիկ միջոց

Երդ Գ · Մ · Թիւլիեդեանին թարգմանել հասարակութենէն մեծ խրախոյս առնելուն, այս օգտակար գրքին մնացած օրինակները միայն 200ի չափ 5 զուրուշի (փոխանակ 25 զուրուշի) պիտի ծախուին այսուհետ, որ տպագրական ծախուց կէս գինէն ալ շատ վար է, կրնանք ըսել թէ մի միայն պատկերաց գինն ալ չէ ·

Այս գրքէն այգիներուն օգտա հանել ուզողները թող աճապարեն ուրեմն, վասն զի ճիշդ ժամանակն է հիմա · բայց կանխաւ կրնան Խալթայի այգեգործներէն առնել որթածաղիկն օգուտները ·

Այս գիրքը կը ծախուի Մահմուտ փաշայի Յակոբ Պաղչեանի խանութը և ուրիշ ամեն հայ գրավաճառաց քով ·

ՀԱՅ ԱՂՋԿԱՆՑ

ԿԱՐԳՈՒԵԼՈՒ ԴԻՒՐԻՆ ՃԱՄԲԱՆ

ԵՒ

ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ

ՇՌԱՅԼՈՒԹԻՒՆԸ

ԵՒ

ՀԱՅ ԿԱՆԱՆՑ

ՇԸԼԸԽՏԻՈՒԹԻՒՆԸ

ԳՐԵՑ ՏԻԿԻՆ ԲՐԱԲԻՈՆ

Տիկին Բրաբիոն, ով որ է, կը ծանուցանէ թէ իր գիրքը հին է, որովհետև գրողը քառասուն և ութ տարեկան է, սակայն կը յաւելու թէ իր գաղափարներն ու կարծիքներն հին չեն, քաւ լիցի · Ուստի կը յուսանք որ իր գրքոյկը կարդալով հայ աղջկունք ամուսնանալու դիւրին ճամբան կը սորվին, հայ երիտասարդք շռայլութենէ կզգուշանան և հայ կանայք գոնէ քիչ մը շըլըխութիւնը կը ձգեն · Ուրեմն 3 զուրուշ վճարելով (որ է գրքոյկին գինը) կրնայ հայոց ներկայ ազգային և ընկերական վիճակին վրայ խօսիլ ·

ՀԵՑԵԹԻԿ—ԼԻՍԱՆԻ—ՖՐԱՆՍԵՎԻ

Այս գրքոյկը, զոր Սպարապետ դրան թարգմանութեան գրասենեկին անդամ Նշան էֆէնտին աշխատասիրած է, գաղղիական լեզուին ուսման սկզբնաւորութիւն ընող տաճկերէնագէտ անձանց մեծապէս կը նպաստէ ·

Կը ծախուի Սահաֆլար—Չարշուին Նշան էֆէնտիին խանութը, Պահճէ Գաբուն Թիւրպէին դիմացը և Մահմուտ փաշայի գրավաճառին խանութը · Գին 5 զուրուշ ·

ՃԱՄԱՌՕՏ

ԹՈՒԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ս · ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԻ

ՎԱՒԵՐԱՑԵԱԼ
յԱզգային Ուսումնական խորհրդոյ
Կեդրոնական Վարչութենէ

Գին 16 դուրուշ

Կը ծախուի 'ի գրատան Փարիզու Ուզուն—Չարշու թիւ 400 · և ամեն հայ գրավաճառաց քով ·

Փարիզու գրատունն այս ամենօգտակար հեղինակութիւնն ալ գնելով ու տպագրելով իր տպարանին մէջ լրացուց իր թուաբանութեան վերաբերեալ գրոց հաւաքումը ·

Այս թուաբանութիւնը յիրաւի խիստ կարևոր պիտոյք մըն էր դպրոցաց համար, և ինչպէս որ իւր Երդ հեղինակն ալ յառաջաբանին մէջ գրած է, այս համառօտ կամ գործնական թուաբանութիւնը միւս երկհատոր թուաբանութեան (որ Փարիզ տպուած է) առաջնորդ համարուելով խիստ օգտակար պիտի ըլլայ ամեն աշակերտաց, որուն գինն ալ տպագրական արտաքոյ կարգի ծախուց ներածին չափ չափաւորուած է,

Երդ Ս · Միքայէլեանի թուաբանական երկասիրութիւններն արժանաւոր ընդունելութիւն գտած են Ազգին մէջ, և տարակոյս չկայ որ այս համառօտ թուաբանութիւնն ալ անոնց կարգը պիտի անցնի ·

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Պէշիկթաշի Նէնի Մահալէն Օհաննէսի գերդաստանին զբօսավայրին վերայ նայող խիստ գեղեցկադիր տեղ մը կայ ութ հարիւր կանգուն տարածութեամբ · Այս տեղը ծախու ըլլալով, ուզողը լրագրոյս Խմբագիր—Տնօրէնին հետ պէտք է խօսի ·

ԹՈՒՂԹ

ԵՒ ԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԻՏՈՅՔՆԵՐ

ՋԻՆԻԼԻ ԽԱՆԻՆ ԴՈՒՌՆ ԿԻՑ ԹԻՒ 12 ԵՒ 14 ՄԹԵՐԱՆՈՑՆԵՐԸ
ԱՄԵՆԱԺԱՆ ԳԻՆԵՐՈՎ ՄԵԾ ԵՒ ՄԱՆՐ ՎԱՃԱՌՈՒՄՈՒՆՔ

Յ · ԱՐՇԱԿ ԵՒ ԸՆԿ ·

Պատիւ ունին ազգը հասարակութեան ծանուցանելու, որ ամեն տեսակ թուղթերու և գրութեան պիտոյքներ, ինչպէս տետրակներ, կաղամարներ, ընդօրինակութեան մատեաններ, գրիչ, մելան, կնքամոմ, կանոն, գրասեղ, և այլն և այլն Եւրոպիոյ գործարանաց հետ ուղղակի յարաբերութեանց շնորհիւ կարող են պօլսոյ ամեն թղթավաճառներէն աւելի աժան գներով ծախելու թէ մնաւորով և թէ հատով ուզողներու · հասարակութեան դիւրութեանը համար վերջին գիները օրինակներուն վրայ նշանակուած են, մնաւորով կամ շատ առնողներուն համար օրինաւոր զեղչ ըլլալու պայմանաւ · Գաւառներէն թուղթ և այլն ուզողները կրնան դիւրութեամբ ստանալ, և այնպիսեաց օրինակներն ալ կը ղրկուին, ծախքը իրենց վրայ ըլլալով · Նամակները պէտք է վճարուած ըլլան ·

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԴՐԱՄՈՑ ԱՐԺՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 28 ՄԱՅԻՍ	Շաբ. 21	Բշ. 23	Գշ. 24	Դշ. 25	Եշ. 26	Ուր. 27
	Դրշ.	Դրշ.	Դրշ.	Դրշ.	Դրշ.	Դրշ.
Օսմանեան լիրա Մէճ.	104	104	104	104	104	104
Քաանիոց արծաթ						
Եսհամը ումումի	34.30	34.11	33.10	32.35	32.25	32.27

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 28 ՄԱՅԻՍ

ԱՐՄՏԻՔ

Ցորեն Թայղան կարծր	—
» Խամպլը »	—
» Բուլ. Պալէըք	24—25
» Կալաց	—
» Վառնա	25—26
» Խըրայիլ կակուղ	18—21
» Կալաց »	20—24
Պուրկազ »	23—25
» Պալէըք »	23—25
» Վառնա »	24—25
Եգիպտացորեն Կալաց	—
Գարի	11—12

ՄԵՏԱՔՍ

Պրուսա կարճ թէլ	500—540
» երկան »	520—530
» խոզակ չոր	—
Շաքի հօլանդ ֆրանք	60—62
» 4 պաճախ »	—
» Խարասպազ »	—
» Պարկաս »	52—54
» Երկրորդ »	—
» Մահալլէ »	—
» Պամպուկ »	—
» Կէյվէ »	—

ՆԵՐՔԻՆ ԲԵՐՔ

		Դուրուշ
Բամպակ Պալըքէսէր	հօխայ	—9
» Կէյվէ	»	—
» Ատանա	»	—11
» Թուսստան	»	—8.20
Բուրդ Էնկիւրի լուացուած	»	—17
» » չլուացուած	»	—8
» Պալըքէսէր չլուացու.	»	—8.20
Ճէյրի Էնկիւրիւ	»	—15.20
» Թօխատ	»	—13
» Զորում	»	—13
Մազը սեւ	»	—13
» Ճերմակ	»	—7
Թիֆթիք Էնկիւրիւ	»	—40
Աֆիոն Պալըքէսէր	»	—190
Քիթրէ Տէրիւ բանուած	»	20—24
Սալէպ Տաճկաստանի	»	13—14
Մեղրամոմ դեղին Տրապիզոնի	»	—23
» » Անատօլու	»	—22
Սուսամ Բումելիի	»	—
Կտաւատի հունտ Բումելիի Քիւլէ	»	—
» » Պանտրմա	»	—
Ձէթ Այվալըգ	հօխայ	—7.20
» Կիրիտ	»	—7
Աճառ (Սապօն) Գանտիա	»	—6
» » Միտիլլի	»	—5
Բրինձ Եգիպտոս Բէշիա	»	—4
» Տիմիաթ	»	—

ԱՐՏԱՔԻՆ ԲԵՐՔ

		Դուրուշ
Խահվէ Ռիօ և Գաւիօ 100	հօխան	950—1050
» Մոկթին	» »	—
Շաքար գլուխ 6-10 Լ. կնդ.	»	—
» փոշի (թօզ)	» »	—
» Հոլ. գլուխ	» »	—300
» փոշի	» »	—250
Գաղղ. գլուխ	» »	—290
» փոշի	» »	—246
Անուշ (գալայ)	» »	—680
Պղպեղ (սիպեր)	հօխայ	—6
Լեղակ (չիվիտ) Պէնկալա	»	—135
» » Մատրաս	»	—120
Անուշադր (Նըշատըր)	»	—6.20
Պողպատ (Չէլիք)	մնասուկ	—180
Կապար (Գուրշուն)	»	—3.20
Թիթեղ (Թէնէքէ) զոյգ մնտ.	»	—360
Չինք սախտակ թիւ 7—12	հիյ	—6.10
Երկաթ Անգ. ձողաձեւ	կնդ.	68—70
» Բելճիքա	»	72—73
» Տախտակ 1—14	»	100—110
» Բոլորակ	»	135—140
» Ռուսիոյ	»	120—130
Քարֆիւծ Վարիլ 39 հիյ.		—98
Խամթիւլյէճ Չէն. զոյգ	Մնտ.	—250
» Պէյճ.	»	—180
» Թիրիաթ	»	—80
Սրասմաշէթ Վիէննա	հօխան	—15
» Թրիէստ և Գալ[illegible]	»	—14

Այս լրագիրը շաբաթն երկու անգամ կելլէ Չորեքշաբթի և Շաբաթ օրերը: Ով որ կուզէ կրնայ ստորագրուիլ Կ. Պոլիս Ջինիլի խանը լրագրոյս գրասենեակը: Իսկ դուրսերը հոգաբարձուներն են:

ԻԶՄԻՐ. Ցարութիւն աղա Տէտէեա.
ԵԳԻՊՏՈՍ. Պօղոս էֆէնտի Կարապետեան.
ԱՆԴՐԻԱՆՈՒՊՈԼԻՍ: Մանուկ Սուքիաս աղա Գալուստեան:
ՏՐԱՊԻԶՈՆ. Պ Խաչատուր Եսայեան.
ԿԱՐԻՆ. Կարապետ պատուելի Զաքարեան.
ՀԱԼԷՊ. Նիկողայոս աղա Տէր Մարգարեան.
ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Աբրահամ աղա Արախաչրան.
ԹԷՔԻՐՏԱՂ. Ցարութիւն աղա Ճամճեան.
ՎԱՆ. Գրիգոր աղա Խաճաճեան.
ԵՐԶՆԿԱ. Ընթերցասիրաց Թանգարան.
ԱՏԱՓԱԶԱՐ. Մանուկ Ցակոբ աղա Տ. Գրիգորեան:

Ուրիշ քաղաքներէն ստորագրուիլ ուզողները՝ այս տեղերէն մէկուն հետ կրնայ թղթակցիլ:

Խմբագիր-Տնօրէն
Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՑ
Կ. ՊՈԼԻՍ ՋԻՆԻԼԻ ԽԱՆ